

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Dana Bjačková

**Školní knihovny ve Španělsku a ve vybraných
zemích Latinské Ameriky : analýza a porovnání se
školními knihovnami v ČR**

Diplomová práce

Turnov, 2007

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stöcklová

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Turnově, 20. dubna 2007

.....
podpis diplomanta

Identifikační záznam

BJAČKOVÁ, Dana. *Školní knihovny ve Španělsku a ve vybraných zemích Latinské Ameriky : analýza a porovnání se školními knihovnami v ČR. [School libraries in Spain and selected countries of Latin America : analysis and comparison with school libraries in Czech Republic]*. Turnov, 2007. 75 s., 18 s. příl., 2 tab., 19 grafů. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2007. Vedoucí diplomové práce PhDr. Anna Stöcklová.

Abstrakt

Diplomová práce analyzuje současný stav školních knihoven ve Španělsku a podává nástin situace i v Latinské Americe. K hlavním cílům patří zejména porovnání se stavem školních knihoven v České republice. Zabývá se trendy v oblasti školních knihoven, legislativou na národní i mezinárodní úrovni a možným způsobem evaluace činnosti práce školních knihoven. Práce obsahuje šest kapitol a přílohu. Stěžejní částí práce jsou kapitoly třetí, čtvrtá a pátá, které detailněji popisují školní knihovny ve Španělsku podle nejnovějších studií z této oblasti, a porovnávají s Českou republikou. V závěru jsou vysvětleny použité zkratky. Přílohu diplomové práce tvoří ukázka projektu jedné školní knihovny ve Španělsku a popis elektronického adresáře španělských školních knihoven.

Klíčová slova

Knihovna, školní knihovna, vzdělávání, školství, legislativa, informace, informační gramotnost, Španělsko, Latinská Amerika

Obsah

1	ÚVOD DO PROBLÉMU	4
2	LEGISLATIVA, VÝZNAM ŠKOLNÍCH KNIHOVEN V RÁMCI VZDĚLÁVÁNÍ, TRENDY V OBLASTI ŠKOLNÍCH KNIHOVEN	5
3	POSTAVENÍ ŠKOLNÍCH KNIHOVEN VE ŠPANĚLSKU	8
3.1	ŠPANĚLSKÝ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM	8
3.2	ŠPANĚLSKÉ KNIHOVNICTVÍ V SOUČASNOSTI	10
3.3	ŠPANĚLSKÉ ŠKOLNÍ KNIHOVNY	12
3.3.1	<i>Analýza situace v 90. letech:</i>	13
3.3.2	<i>Španělské školní knihovny v novém tisíciletí</i>	25
3.3.3	<i>Situace po roce 2004 : snaha o další zlepšování</i>	58
4	SITUACE ŠKOLNÍCH KNIHOVEN A KNIHOVNICTVÍ ZEMÍ LATINSKÉ AMERIKY	61
4.1	KNIHOVNICTVÍ	61
4.2	ŠKOLNÍ KNIHOVNY	63
5	ZHODNOCENÍ A POROVNÁNÍ SE STAVEM ŠKOLNÍCH KNIHOVEN V ČESKÉ REPUBLICE 64	
6	ZÁVĚR	69
7	SEZNAM LITERATURY	70
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	72
9	PŘÍLOHA	73

Předmluva

Diplomová práce analyzuje současnou situaci školních knihoven ve Španělsku. Pozornost je věnována hlavně 90. letům 20. století a situaci na počátku 21. století. V závěru je nastíněna i situace v Latinské Americe. Stav školních knihoven je porovnán se stavem školních knihoven v ČR.

Téma diplomové práce jsem si vybrala z osobních i profesních důvodů. 10 let pracuji ve školství, z toho 5 let jako knihovnice ve školní knihovně. Mou zálibou jsou jazyky, především španělský. Zajímám se o celkové dění v hispanofonních oblastech, proto jsem se ve své práci zaměřila na Španělsko.

Po krátkém úvodu o významu školních knihoven v současné společnosti, je druhá kapitola zaměřena na stávající legislativu týkající se školních knihoven v mezinárodním měřítku a na popis modelu školní knihovny podle Manifestu IFLA a UNESCO.

Třetí kapitola uvádí nejprve situaci ve Španělsku. Věnuje se španělskému vzdělávacímu systému, který prochází obdobím reformy a španělskému knihovnictví, základním trendům. Poté popisuje stav španělských školních knihoven. Analýza je rozdělena do dvou časových období, 90. léta minulého století a léta 2004–2005. Pro tuto analýzu je použito především dvou zásadních studií stavu školních knihoven.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na Latinskou Ameriku, její knihovnictví a školní knihovny. Nepopisuje detailní stav, ale pouze nastiňuje stav současný. Latinská Amerika je zmíněna kvůli pevným svazkům se Španělskem.

Pátá kapitola hodnotí školní knihovny v České republice a porovnává se španělskými školními knihovnami. Využívá menší studie z Technické univerzity v Liberci.

V závěru je objasněn význam školní knihovny pro současnou podobu vzdělávání.

Jako přílohu přikládám jeden konkrétní projekt španělské školní knihovny, převzatý z adresáře BESCOLAR. V rámci zachování autenticity tento projekt uvádím v originálním jazyce. V závěru práce předkládám resumé a stručný popis adresáře Bescolar v češtině.

Citace odborné literatury v textu a v abecedním bibliografickém soupisu na konci diplomové práce jsou tvořeny podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Odkazy v textu jsou uvedeny v hranatých závorkách.

Seznam zkratk v diplomové práci je umístěn za seznamem použitých, prostudovaných a citovaných zdrojů.

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala paní PhDr. Anně Stöcklové za odborné vedení a vlídnou podporu při tvorbě diplomové práce.

1 Úvod do problému

Informační společnosti označujeme takovou společností, kde kvalita života i perspektiva sociálních změn a ekonomického rozvoje v rostoucí míře závisí na informacích a jejich využití. V takové společnosti životní úroveň, typické způsoby práce i oddychu, systém výchovy i tržní podmínky jsou výrazně ovlivněny pokrokem v oblasti využívání informací a znalostí.

Termín „informační společnost“ má zdůraznit fakt, že vedle technických otázek zde musí být řešeny i nesmírně důležité otázky z oblasti etiky, morálky, politiky, práva apod., obecně celé široké spektrum možných dopadů na lidskou společnost.

Do světa informací, do informační společnosti je třeba připravit děti od nejmladšího věku – a zdá se, že nejlepším pomocníkem na této cestě může být právě školní knihovna – informační zázemí školy.

2 Legislativa, význam školních knihoven v rámci vzdělávání, trendy v oblasti školních knihoven

Školní knihovny jsou základem pro dlouhodobou strategii gramotnosti a vzdělávání, mají zajišťovat ekonomický, sociální a kulturní rozvoj svých uživatelů. Proto by měly být podporovány zvláštní legislativou a politikou. Musí mít adekvátní a dostatečné zdroje pro personál, materiál; technologie a dovednosti mají být v zásadě bezplatné. Školní knihovny jsou nedílnou součástí vzdělávacího procesu a jsou základním partnerem místní, regionální a národní knihovnické a informační sítě. Vlády, prostřednictvím svých ministrů zodpovědných za vzdělávání, jsou podněcovány, aby rozvíjely strategii, politiku a plány realizující principy Manifestu z roku 2000 (viz níže).

Od 60. let minulého století muselo i školství, kromě jiných odvětví, přiměřeně reagovat na nárůst poznatků. V této době vznikají v USA, Kanadě, Velké Británii či Francii střediska audiovizuálního vzdělávání. Od toho už byl jen krok ke vzniku moderních školních knihoven; nebo lépe označeno - informačních center škol. První model školní knihovny byl popsán v dokumentu UNESCO „Guidelines for Planning and Organization of School Library Centres“ (Paris, UNESCO 1979). Tento dokument, stejně jako i další, nastínil možnosti financování, personálního zajištění, prostor, zařízení a vybavení.

Školní knihovna může své úkoly plnit co nejlépe v podmínkách kvalitního legislativního prostředí. Tato legislativa by měla umožnit potřebné materiální a personální zajištění práce školní knihovny ve smyslu rozsahu a kvality činnosti knihovnického a informačního centra školy. V mnoha zemích světa (stejně jako v České republice či Španělsku) neexistuje legislativa podporující jednoznačně všechny kroky při vytváření informačního zázemí školy. Na druhé straně je třeba poznamenat, že nikdo nebrání školám školní knihovny zřizovat.

Zásadní mezinárodní dokumenty v oblasti legislativy školních knihoven jsou v současnosti dokumenty z oblasti vzdělávání:

- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Memorandum o celoživotním učení (dokument Evropské komise pro celoživotní vzdělávání – listopad 2000)
- Manifest UNESCO o školních knihovnách

- Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny
- Programové prohlášení International Association of School Librarianship (IASL)

Nejdůležitější dokument pro samotné školní knihovny je Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách (2000). Celosvětově byl přijat dobře. Je překládán do řady jazyků a školní knihovníci ho využívají ke zvýšení prestiže jejich knihoven. Tato směrnice byla napsána pro informaci odpovědným národním a regionálním orgánům jako návod pro knihovníky. Na jejím návrhu se podílela řada lidí z různých zemí s odlišnými poměry, aby směrnice vyhovovala potřebám všech typů škol.

MODEL ŠKOLNÍ KNIHOVNY UNESCO

Posláním školní knihovny je poskytovat informace a myšlenky, které jsou důležité pro úspěšné uplatnění v současné společnosti. Školní knihovna má vybavit žáky a studenty dovednostmi důležitými pro celoživotní vzdělávání. Služby školních knihoven musí být poskytovány rovným dílem všem členům školní komunity, bez ohledu na věk, rasu, pohlaví, náboženské vyznání, národnost, jazyk, profesi či společenské postavení. Zvláštní služby a dokumenty musí být poskytovány i těm, kteří nemohou využívat tradiční knihovnické služby a dokumenty.

Plánování, kontrola a hodnocení je pro školní knihovnu stejně důležité jako pro jakoukoliv jinou organizaci. Plán knihovny by měl být podpořen celou školní komunitou. Měl by být vytvořen ze strategií, úkolů, cílů, kontrolních a hodnotících postupů. Tyto plány by měly být pravidelně revidovány, tak aby školní knihovna co nejlépe plnila své poslání.

Financování školní knihovny je možné z rozpočtu zřizovatele či účelově vázané. Knihovna musí mít adekvátní a stabilní finanční fondy na provoz. Měla by být přístupná bez poplatků. Rozpočet by měl činit minimálně 5% z celkových výdajů na studenta či žáka (bez mzdových nákladů, výdajů na další vzdělávání apod.). Na rozpočtu by se měl podílet školní knihovník. Rozpočtové výdaje by měly být pečlivě naplánovány pro celý rok a měly by se vztahovat k celoročnímu rámcovému plánu.

Personální zajištění knihovny by mělo být zabezpečeno odborným knihovníkem a technickým či administrativním pracovníkem.

Prostory, zařízení, vybavení (m²)

Čítárna	93	186	279
Zpracování fondu	37	37	37
Kancelář	14	28	42
Konferenční prostor	14	28	28
Výroba médií	-	84	120
Víceúčelový prostor	-	40	40
Odkládací prostor	-	5	9
Sklad	-	56	

Tyto údaje platí pro školy do 250 žáků; do 500 žáků a nad 500 žáků. Je kladen důraz na to, aby knihovna byla umístěna v centru školy. Na prostory knihovny by mělo navazovat pracoviště pro zpracování informací s využitím technických prostředků – malé školní DTP.

Moderní školní knihovna není jen místností s regály knih, výpůjční a kopírovací službou, ale především místem setkávání jak pedagogů, tak žáků či studentů. Měla by splňovat nejmodernější nároky na získávání informací a umět je prezentovat svým čtenářům. Je třeba, aby se školní knihovny měnily v moderní *školní studijní a informační centra*. Žák by zde měl získat zkušenosti v přímém styku s informačními prameny (klasickými i digitálními), osvojit si schopnost formulovat problémy a uchovat výsledky své práce. Hlavním úkolem školního studijního a informačního centra (ŠSIC) bude poskytovat školám informace pro zabezpečení vzdělávacího programu školy. Funkce ŠSIC jsou informační, studijní a výchovné.

3 Postavení školních knihoven ve Španělsku

3.1 Španělský vzdělávací systém

Základní principy, které určují celou legislativu v oblasti vzdělávání, jsou ve Španělsku stanoveny Ústavou z roku 1978. Jedním z těchto principů je právo na vzdělávání, které musí být zaručeno státem.

Odpovědnost za vzdělávání je rozdělena mezi ústřední vládu a autonomní komunity (stát a 17 autonomních komunit). Tyto komunity získávají „plné kompetence“ v oblasti vzdělávání převzetím výkonné a normativní odpovědnosti, které nejsou součástí výlučné působnosti státu.

V současné době má Španělsko 8 správ pro vzdělávání, což odpovídá počtu autonomních komunit s plnými kompetencemi v oblasti vzdělávání včetně **MEC** (Ministerstvo školství a vědy), které spravuje zbývající komunity a koordinuje práci s autonomními správami.

Ministerstvo školství a vědy je orgánem státní správy ve vzdělávání, za které nese národní odpovědnost.

V autonomních komunitách, které nezískaly plné kompetence, mají vzdělávání na starosti Provinční ředitelství **MEC** (Direcciones provinciales). Tyto orgány odpovídají za zaměstnávání učitelů a dalších pracovníků, uznávání vzdělávacích institucí, nahrazování učebnic a učebních pomůcek, organizaci individuální studijní pomoci apod., jakož i údržbu a vybavení neuniverzitních institucí.

Právní subjektivitu a správní pravomoc univerzitám zajišťuje Ústava a zákon o univerzitní reformě z roku 1983 (Ley de Reforma Universitaria – LRU)

Dodržování pravidel upravujících strukturu a organizaci vzdělávacího systému zajišťuje Státní inspekce, kterou provádí **MEC**.

Vzdělávání je financováno jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů. Veřejné zdroje pocházejí z MEC (další finanční prostředky poskytují v určité míře i další ministerstva), autonomních komunit a místních úřadů. Financování ze soukromých zdrojů pochází od rodin studentů a dalších subjektů odpovědných za úhradu nákladů na vzdělávání v soukromém sektoru.

Veřejné prostředky jsou využívány vedle financování státního vzdělávání rovněž k dotování některých soukromých škol, za podmínky, že zajišťují povinnou školní docházku bezplatně a na výplatu studijní

pomoci a stipendií studentům. Na školách financovaných z veřejných prostředků je vzdělání poskytováno bezplatně.

Soukromé školy lze rozdělit na dotované a nedotované.

Nedotované soukromé školy musejí projít schvalovacím řízením, ale mají úplnou svobodu v otázkách vnitřní organizace. Dotované soukromé školy musejí splnit řadu požadavků.

Základní zákon o struktuře a organizaci vzdělávacího systému (Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo – LOGSE) pochází z roku 1990. Na jeho základě byla zahájena úplná reforma neuniverzitního vzdělávání.

Hlavní cíle reformy:

- Rozšířit povinné vzdělávání, které poskytováno zdarma, až do věku 16 let, což je minimální věk, v němž lze podle zákona vstoupit do pracovního poměru
- Přeskupit jednotlivé úrovně vzdělávání

- 6 – 12 let: primární vzdělávání
- 12 – 16 let: povinné sekundární vzdělávání
- 16 a více let: odborná příprava střední a vyšší úrovně

- Zavést novou koncepci kurikula, podle níž budou autonomní správy, školy a žáci spolupracovat na konečné podobě kurikula.
- Zajistit žákům pomoc při výběru různých volitelných směrů a při přechodu ze školy do praxe.

3.2 Španělské knihovnictví v současnosti

Španělsko nemá národní knihovnický zákon, můžeme zde najít pouze různé právní předpisy zaměřené na ochranu duševního vlastnictví, písemného dědictví, předpisy pro poskytování povinného výtisku či další právní předpisy zaměřené na knihovny. Základním dokumentem pro celé španělské království je La ley de Patrimonio y el reglamento de Bibliotecas Públicas (Zákon o dědictví a nařízení o veřejných knihovnách). Další zákony a dekrety jsou v pravomoci jednotlivých autonomních oblastí. Dle španělské ústavy z roku 1978 byla zřízena síť veřejných knihoven BPE (Bibliotecas Públicas del Estado). Zákon o španělském historickém dědictví z roku 1985 definuje knihovny a jejich funkce. V roce 1989 byl podle dekretu zaveden Španělský systém knihoven (SEB – Sistema Español de Bibliotecas), podle kterého jsou knihovny ve všech hlavních městech všech provincií, a zahrnuje všechny typy knihoven.

V čele španělského knihovnického systému stojí dvě ústřední instituce, které podléhají ministerstvu vzdělávání a kultury: *Generální ředitelství pro knižní kulturu, archívy a knihovny* a *Národní knihovna*. Obě tyto instituce poskytují španělským veřejným knihovnám komplexní nabídku podpůrných služeb a zároveň zprostředkovávají spolupráci mezi regionálním knihovnickým systémem a různými kategoriemi knihoven. Většina ze 17 španělských autonomních oblastí disponuje ještě několika právními normami zaměřenými tematicky na veřejné knihovny, mezi nimi převažují zákony a z hlediska celkového knihovnického systému usnadňují řízení těchto organizací v jednotlivých oblastech.

Regiony řídí koordinaci a rozvoj veřejných knihoven a zprostředkují centrální služby. Na základě rozdělení odpovědnosti mezi různé úřady přijala ministerstva školství a kultury čtyři hlavní strategické záměry využívání informačních technologií prostřednictvím knihoven zaměřené též na podporu jejich integrace v rámci informační společnosti.

Cílem prvního strategického kroku je rozšířit informace a realizovat jejich doplnění za účelem pochopení významu a důležitosti využívání informačních technologií ve veřejných knihovnách. Tomuto cíli slouží měsíčník zaměřený na knihovnickou tematiku s názvem „*Correo bibliotecario*“, který je vydáván ministerstvem školství a kultury. Je rozšiřován v tištěné podobě ve všech knihovnách a je také dostupný na internetu.

Druhou akční linií ministerstva je příprava zdrojů a přístrojového vybavení. S tím souvisí podpora a rozvoj možností a vývoj směřující k jejich urychlení a rozšíření. V říjnu 1998 ministerstvo iniciovalo vytvoření zvláštního účastnického listu pro podporu veřejných knihoven

pojmenovaného „*Públicas*“. Ministerstvo si společně s ministerstvem spojů rozdělilo odpovědnost a pravomoci na projektu rozvoje podpory španělsky hovořících uživatelů Z39.50 a umožnilo jim bezplatný přístup do knihoven. Jako přídavek zřídilo ministerstvo speciální program určený pro školní knihovny. Do dnešních dnů bylo rozděleno mezi školy více než 2 000 kusů tohoto softwaru společně s CD-ROM, který obsahuje 300 000 bibliografických záznamů zpracovaných ve veřejných knihovnách.

Třetí část strategie spočívá ve spolupráci mezi regionálními knihovnickými systémy podpořenými nasazením informačních technologií. V roce 1996 zahájilo ministerstvo realizaci rozsáhlého a souhrnného programu knihovnické spolupráce mezi regiony s cílem vyvinout úsilí k vzájemnému propojení a rozvinout iniciativu směřující k harmonizaci této činnosti.

Čtvrtá strategická linie má za cíl zkvalitnění funkce a uspořádání 52 stánků veřejných knihoven, které patří k největším ve Španělsku. Knihovny jsou umístěny v centrech provincií a v dalších velkých městech. Mají být financovány a řízeny prostřednictvím regionálních vlád. Ministerstvo školství a ministerstvo kultury se budou podílet na jejich rozvoji prostřednictvím zabezpečení potřebné informační technologie. S tím souvisí i záměr ministerstva, aby vzorové veřejné knihovny a informační centra vycházely z regionálních a provinčních informačních sítí.

3.3 Španělské školní knihovny

90. léta minulého století byla pro určující pro školní knihovny ve Španělsku. Vznikl projekt, který byl určující pro rozvoj knihoven neuniverzitních vzdělávacích center. Byla zavedena výše zmíněná vzdělávací reforma, která teoreticky osvětlila knihovnu jako vyučovací nástroj.

Nicméně očekávání, která tuto změnu ve vzdělávacím systému vzbudila u mnoha profesionálů, se nesplnila a aplikace této nákladné reformy v období ekonomických restrikcí administrativy nevyvolala v mnoha případech očekávaný efekt.

Některé vládní instituce odsunuly problematiku školní knihovny až do druhé poloviny dekády. Rozvoj školních knihoven byl podpořen pouze sektorem vzdělávacím a knihovnickým. Byl vytvořen teoretický model knihovny, který vycházel z praxe a který byl nakonec přijat i školskými úřady.

Knihovna ztrácí tradiční schéma depozitáře knih a dostává podobu integračního elementu ve vzdělávacím procesu, se specifickými funkcemi podpory vzdělávání a užívání informací.

Knihovna by měla sloužit celé školní komunitě během celé vyučovací doby a musela by být organizována podle knihovnických pravidel, s cílem včlenit se do rámce informačního systému území, ve kterém se nachází. Mezinárodní organizace pokládají školní knihovnu za nezbytný nástroj k podpoře změny vzdělávání. Vzdělávací reforma ve Španělsku byla povzbuzována, aniž by se počítalo s předchozím stavem dobrých knihoven.

Zdroje pro analýzu situace školních knihoven ve Španělsku

Abych přiblížila situaci školních knihoven ve Španělsku, musela jsem občas pracovat s rozptýlenými zdroji. Tyto zdroje tvoří studie, které byly realizovány v 90. letech minulého století v jednotlivých teritoriích a které analyzují parametry běžně málo porovnatelné. Až po roce 2000 byla zpracována studie, která měla za úkol zmapovat situaci v celém Španělsku.

Chronologicky řazeno, první studie, která je k dispozici, je z lokálního prostředí podporovaného školskými či kulturními úřady (např. studie z Katalánska – vzorek ze 187 center rozptýlených po celém území a 2 doktorandských prací, jedné z Murcie a jedné z oblasti Donostie ; další studie, novější, pochází z Navarry). I další španělské lokality vypracovaly podobné studie (Barcelona, Salamanca etc.).

Data, použitá pro studii, ze které jsem vycházela, byla shromážděna skupinou knihovníků ze 740 knihoven rozprostřených po celém území Španělska, jak základního, tak středního školství během roku 1995–1996. Tato data posloužila studii, která měla za cíl zhodnotit současnou situaci knihoven – zdroje a vybavení, ale také jejich funkci ve vzdělávacích centrech. Ze získaných údajů vyplývá, že v praxi 92 % těchto center vlastní prostor, kde se nachází různý počet dokumentů, ale žádné další vybavení.

Uvedené výsledky týkající se složení fondů, jejich organizace a funkce ztěžují mluvit o knihovnách ve vlastním smyslu slova. Není tedy se co divit, že 45% center nemá vypracovaný specifický projekt školní knihovny, ve kterém jsou formulovány vzdělávací cíle. Nedostatky omezují žáky a učitele v dosažení požadovaných materiálů. A nelze úplně dostát požadavkům změny výuky tak, jak ji vzdělávací reforma vyžaduje.

3.3.1 Analýza situace v 90. letech:

Fondy

Všeobecně vzato, španělské školní knihovny vlastní velmi redukované počty dokumentů. Většina center nedosahuje ani požadovaný minimální počet podle mezinárodních nařízení, tj. 12 dokumentů na žáka. Tento fakt se týká často malých a menších center, některé středoškolské školní knihovny se už mezinárodním číslem přibližují.

Sbírka o 2 400 dokumentech nemůže garantovat potřebnou různorodost témat, neboť školní knihovny jsou všeobecného charakteru, mají za úkol poskytnout svým uživatelům náhled na téměř všechny vědní okruhy. Větší část základních škol nedosahuje počtu 3 000 dokumentů a na středních školách nemá polovina škol okolo 5 000 dokumentů ve fondech.

Studie předkládá složení těchto fondů. Jsou tvořeny především tištěnými dokumenty, skromný je podíl audiovizuálních a elektronických dokumentů – situace na středních školách je o něco lepší (a to se studie nezabývala zdroji dostupnými online). U těchto fondů je patrné odchýlení

od mezinárodních nařízeních, 60 – 70% sbírek se skládá z beletrie a pouze zbytek tvoří naučná literatura; což je tedy pravý opak mezinárodních nařízeních týkajících se složení fondů. Procentuálně vyjádřeno, tento neutěšený stav se nachází u 93% základních škol a 73% středních škol.

Uspořádání fondů

Dříve uvedené studie překládají ukázkou dalších nedostatků ve školních knihovnách. Konkrétně se jedná o nedostatky v samotném fungování – nedostatečná organizace, nedostatky ve vedení katalogů, omezená škála nabízených služeb pro uživatele.

V oblasti organizace se projevuje aplikace nestandardizovaných systémů; bouřlivě roste užívání vlastních metod. To pak ztěžuje vyhledávání informací.

Neexistence politiky školních knihoven až do 2. poloviny 90.let vyvolala velkou různorodost ve stupni informatizace procesů a podpořila přijetí na míru zhotovených programů na vedení výpůjček či vedení katalogů.

Zvláště značný je nedostatek automatizovaných systémů v základním školství – pouze jedna pětina vlastní speciální programy. Toto programové vybavení je obecně rozšířenější na středních školách.

V poslední době školské úřady povolily šíření programů zdarma; takže knihovny, které podléhají Ministerstvu školství a kultury, užívají speciální program ABIES a ty knihovny, které patří k Generalitat de Catalunya (oblast Katalánska), používají program PERGAM.

Služby

Všechny knihovny poskytují výpůjčky svým žákům. V menší míře, a spíše na základních, se pořádají různé aktivity k podpoře čtení aj. Výchova uživatelů tvoří jednu z hlavních funkcí školních knihoven a jako služba je poskytováno ve 12 % knihovnách.

Všechny tyto služby jsou přizpůsobeny omezené otevírací či výpůjční době (téměř jedna pětina center pouze 5 hodin týdně na základních školách a na středních školách méně než 20 hodin).

V případě knihoven na základních školách, kde otevírací doba knihoven probíhá mimo vyučování či během přestávek, neumožňuje zapojit služby knihovny do výuky.

Nejistá organizační situace školních knihoven, určitá “chudoba” poskytovaných služeb má svůj původ jak v nedostatku zdrojů, tak

materiálu či času, ale také v nedostatečné kvalifikaci osob, které se o knihovnu starají. Většina z nich jsou učitelé, kteří se knihovně věnují ve svém volném čase a kteří nenabýlí žádného knihovnického vzdělání.

Prostory a vybavení

Španělské školní knihovny mají hluboké nedostatky v oblasti vybavení a dotací na zdroje.

Prostory, které určují knihovnu – což se objevuje jako jeden z nejpozitivnějších parametrů studie – jsou relativně dostačující na to, aby se do nich umístila jedna skupina – třída, ačkoliv to neřeší jak spojit minimální podmínky s efektivním fungováním knihovny. Její prostor je velmi redukovaný, tj. asi 0,1 m² průměrně na žáka (doporučení zní 1 m² na žáka). Tento prostor nedovoluje rozdělení zón pro skupinovou práci, realizaci různých činností, neformální čtení či soukromou práci žáka.

Kromě toho, knihovny disponují pouze malým mobiliářem, většinou jde o použitý nábytek ze tříd apod. Ve většině případů, místnosti knihoven nejsou vybaveny po technické stránce tak, aby mohla být knihovna připojena k externím zdrojům on-line, nebo aby mohly být prohlíženy elektronické dokumenty. Situace se zdá být velmi diferenciovaná mezi knihovnami primárního a sekundárního vzdělávání. Zatímco první uvedené jsou lépe vybaveny tím, co označujeme jako konvenční technologie – tj. televize, různé projektory a přehrávače – druhé zmíněné knihovny vlastní větší vybavení informačními zdroji, ačkoliv pouze 12% knihoven vlastních PC mají i čtečky CD-ROM.

Během vzdělávací reformy byly kladeny znovu požadavky na prostor, a tak byla některá školní knihovna přeměněna znovu na třídu či na víceúčelovou místnost.

Lidské zdroje

Studie hodnotí vybavení lidskými zdroji jako jeden z největších problémů. Ačkoliv téměř všechny knihovny uvádějí, že zaměstnávají profesionálního vedoucího knihovny (80%), tato funkce je podrobena vysoké fluktuaci (více než 70% zaměstnanců vydrží v této funkci méně než 5 let). Často funkce není považována za plnohodnotný úvazek, a proto je zvykem doplňovat vyučovací úvazek učitelů starostí o knihovnu.

Většina vyučujících, kteří mají na starosti knihovnu, nezískali žádný druh odborné přípravy na tuto funkci (75%) a ti, co ji absolvovali, se účastnili kurzů, jejichž délka nepřesáhla většinou více než 60 hodin.

Tento nedostatek ovlivňuje nejen jednotlivé činnosti v organizaci knihovny, ale také negativně ovlivňuje celý vyučovací proces.

Ve větší části případů, knihovník tráví svůj čas vykonáváním technických procedur, a služby uživateli omezuje na pouhé absenční výpůjčky – především beletrie. Výchova uživatelů k užívání informací se nejeví tak důležitá.

Akvizice není považována za činnost knihovníka (touto činností se zabývá asi 17% knihovníků – ostatní uskutečňují především učitelé).

Častá praxe ve školních knihovnách je, že odpovědnost za její vedení bývá rozdělena mezi různé učitele, kteří v určených hodinách v knihovně zabezpečují technické úkoly nebo pouze kontrolují přítomnost žáků.

Některé knihovny počítají s podporou externího profesionálního obsazení pro řízení knihovny; v základních školách je obvyklá dobrovolná účast rodičů žáků na zabezpečení chodu knihovny. Spolupracují s profesory pověřenými péčí o knihovnu nebo dotují plat personálu. Také je až dosud běžná přítomnost mládeže, která zde – v knihovnách škol – plní náhradní sociální pomoc.

Ekonomické zdroje

50% španělských školních knihoven nedisponuje vlastním rozpočtem, což ztěžuje nejen akviziční politiku, ale i samotné fungování knihovny. Většina ekonomických zdrojů pochází z příspěvků asociací rodičů. Také není zanedbatelný přísun zdrojů na úrovni státních, autonomních či místních úřadů. Děje se tak prostřednictvím konkrétních plánů nebo prostřednictvím sporadických dotací. Tyto finanční zdroje slouží k rozšíření fondů a zlepšování vybavení. Neexistence přímých rozpočtů ztěžuje plánovat aktivity a řídit nárůst informačních zdrojů.

Činnosti týkající se školní knihovny

Dynamický rozvoj v sektoru španělského knihovnictví je v kontrastu s nesnadnou situací školních knihoven. Tato situace posledních deseti let, kdy nedošlo k významnému zlepšení materiálních podmínek, vyvolala pokrok v mnoha jiných oblastech právě samotnými školními knihovníky organizovanými v různých profesních skupinách a asociacích.

Nejdůležitější organizací v této oblasti je Nadace FGSR (Fundación Germán Sanchez Ruipérez). Tato nezisková organizace byla založena roku 1981 a je vysoce oceňována Ministerstvem kultury. Jejím hlavním cílem je podpora a rozvoj všech typů kulturních aktivit, zvláště propagace knih a čtenářství. Nadace uskutečňuje své programy prostřednictvím svých poboček v Madridu, Salamance a Peñaranda de Bracamonte. Sídlo v Salamance – Mezinárodní centrum knihy pro děti a mládež – se specializuje na podporu čtenářství a literatury pro děti a mládež. Vlastní jedinečný, otevřený knihovnický systém a centrum dokumentace. Rozvíjí kulturní vzdělávací a výzkumné aktivity. V oblasti školních knihoven ve Španělsku se tato nadace zasloužila o vznik elektronického adresáře školních knihoven jednotlivých autonomií a provincií – BESCOLAR. V roce 1998 Fakulta knihovnictví a dokumentografie při Barcelonské univerzitě vytvořila tento první seznam přístupný na Internetu, ve španělském prostředí, o školních knihovnách – současně s tímto seznamem existuje i webová stránka, která obsahuje různé informace a užitečné zdroje. Cílem Bescolaru je zlepšit komunikaci a usnadnit spolupráci osob, které pracují ve školních knihovnách či se zajímají o toto téma. Je možné zde získat informace a podělit se o zkušenosti ze školních knihoven. Bescolar je otevřen i zájemcům z jiných zemí (komunikačním jazykem je španělština). Tato aktivita je podporována Teresou Maňá, profesorkou Katedry knihovnictví a dokumentace

Univerzity v Barceloně. Bescolar řídí dva školní knihovníci Ana Reyes a Rafael Reoyo.

Zlepšení situace školních knihoven ve Španělsku: projekty a plány

Už od 80. let minulého století vznikala ve Španělsku řada iniciativ na zlepšení stavu školních knihoven. Projekty či plány byly rozmanité, celostátního působení či pouze autonomního dosahu.

Celostátní projekty nejčastěji připravovali odborníci z Ministerstva vzdělávání a vědy. Nejvýznamnější státní projekt byl „Pilotní program pro výzkum sítě školních knihoven“ (**El programa piloto para experimentación de la red de Bibliotecas escolares**). Ministerstvo zahájilo tento program během školního roku 1995–1996 a byl přijat v mnoha provinciích. V tomto programu se plánovala spolupráce s Centro de profesores y recursos (CPR)* a veřejnými knihovnami v jednotlivých provinciích.

** Profesní uskupení sdružující pedagogické pracovníky jednotlivých autonomních oblastí.*

Změna legislativy znamenala podstatný obrat v tomto projektu, neboť nové Ministerstvo vzdělávání a kultury pozměnilo obsah projektu na konci období 1996–1997. V této nové vládní etapě byl spontánně ukončen.

Po ukončení pilotního programu se uskutečnilo 1. národní setkání školních knihoven (**el Primer Encuentro Nacional de Bibliotecas Escolares** – Madrid, 1997), bylo svoláno různými odborníky ze světa vzdělávání a knihovnictví. Ti se obávali o osud jejich iniciovaného projektu.

Ministerstvo podpořilo realizaci všeobecné studie stavu školních knihoven (90. léta). Současně podněcovalo vývoj software pro automatizaci knihoven a tvorbu služeb na jejich podporu. Činnost Ministerstva vzdělávání a vědy byla také zaměřena na vydávání publikací, zpočátku vycházely tzv. programové texty – například krátké spisy o důležitosti školních knihoven v kontextu vzdělávací reformy, plán školních knihoven a konkrétní model školní knihovny.

Řada plánů se zrodila v samotných provinciích za účasti knihovníků, učitelů. V této oblasti je velmi aktivní region Katalánska. Už v osmdesátých letech minulého století pořádaly Asociace školních knihoven a přátel tisku a La Generalitat de Catalunya různé akce. Soustředily se na kampaň s cílem zlepšit fondy školních knihoven prostřednictvím přidělení knih vybraných vlastními školami ze seznamu titulů, který předběžně připravili specialisté na literaturu pro děti a mládež. Tato novinka umožnila, aby si každá knihovna přesně vybrala dokumenty, které potřebovala. Další výhodou bylo to, že knihy již byly zkatalogizovány a vybaveny vším, co je potřeba k jejich užívání. Každou školu při převzetí přidělu knih navštívil profesionální knihovník, který pomohl s organizací knihovny. Tato kampaň skončila v letech 1992–1993 a jejím přínosem byla aktualizace 96% fondů školních knihoven v Katalánsku (jednalo se asi o 500 000 dokumentů).

Další iniciativa v autonomním prostředí byl projekt „Hipatía“ z Kanárských ostrovů (80. léta minulého století). Nejdříve ho přijalo jen několik knihoven, později se změnil na program autonomního orgánu – Rady vzdělávání (Consejería de Educación). Cílem tohoto projektu bylo zlepšení infrastruktury knihoven, řízení, další vzdělávání. Se změnou autonomní vlády byl tento projekt zastaven.

Oblast Madridu nezůstala pozadu a v roce 1991 přišly Rada pro vzdělávání a kulturu (autonomní orgán) a Ministerstvo vzdělávání a vědy (národní orgán) s programem školních knihoven a knihoven učebny („Programa de bibliotecas de aula y escolares“). Plánovaly dotace na knihy, technickou podporu a další vzdělávání vedoucích školních knihoven. Je třeba zmínit, že na rozdíl od ostatních projektů, tento plán si za cíl své podpory zvolil knihovnu třídy (učebny) a ne centrální školní knihovnu.

Na tomto místě je třeba objasnit tyto dva pojmy vycházející ze španělské reality. Výraz centrální knihovna označuje takovou školní knihovnu, která soustředí veškeré dokumenty školy a zabezpečuje služby s tím spojené. Funguje pro celou školní komunitu a v ideálním případě je i fyzicky umístěna v centru školy. V ČR označujeme termínem Informační centrum školy.

Knihovna učebny (třídy) je malá knihovna ve třídě sloužící především na podporu četby žáků. Často je spravována dvěma žáky, slouží pouze k výpůjčkám či četbě ve třídě. Většinou ji tvoří asi 40 knih. Často je tato malá knihovna financována rodiči žáků nebo jsou knihy zapůjčeny z centrální školní knihovny či veřejné knihovny. Ve třídě má určené viditelné a přístupné místo, po jednom školním roce se knihy vrací majitelům či rozdají žákům.

Nabídka podpůrných služeb školním knihovnám

V posledních letech se objevily iniciativy vedoucí k usnadnění služeb vyučujícím a knihovníkům, kteří pracují ve školních knihovnách. V tomto smyslu je zvláště chválihodná práce již zmíněné Centro Internacional de Literatura Infantil y Juvenil de la Fundación Germán Sánchez Ruipérez – kromě podpory veškerých aktivit souvisejících se čtenářstvím a školními knihovnami, má k dispozici Centro de Documentación, které je velmi dobře dotované a činné – řídí jednu z nejefektivnějších bází dat online na tomto poli.

Rovněž je třeba ocenit existenci DOCE – Centrum informací a dokumentace vzdělávání a didaktických zdrojů (r. 1987) – vedenou skupinou profesorů a dokumentografů (dokumentalistas) s cílem posílit výzkum a obnovu pedagogiky a uchovávat dokumenty týkající se školních knihoven.

V Katalánsku už v 60. letech minulého století pořádala knihovna Associació de Mestres Rosa Sensat letní školy, kde se konaly různé dílny na podporu školních knihoven. Další zmínku zaslouží PIE – Programa d'Informàtica educativa de la Generalitat de Catalunya (prostřednictvím jehož webu je možný přístup do katalogu Pérgam).

V posledních letech knihovny a centra specializovaná na oblast vzdělávací a knihovnickou, začlenilo své katalogy do sítě, což usnadňuje práci při vyhledávání informací o školních knihovnách. Dále byly zahájeny iniciativy, které však neměly požadovanou kontinuitu, například projekt MEDEA (Materiales para la Educación documental de los escolares en la actualidad).

Odborná příprava pracovníků ve školních knihovnách

Jeden z dalších významných nedostatků, které studie odhalila ze situace ve školních knihovnách, se týkal přípravy těch, kdo se jimi zabývají. Chybí speciální příprava školních knihovníků ve vzdělávacích plánech univerzit, ale i malé využití výzkumů v knihovnách či dokumentačních centrech, které produkuje vyučovací praxe na univerzitách. Vstupní příprava vyučujících na základních školách nezahrnuje žádný specifický předmět, týkající se řízení školní knihovny. U studentů knihovnictví je tato vstupní příprava odsunuta do volitelných předmětů.

Speciální kurzy o školních knihovnách

V posledních 10 letech minulého století se značně zvýšil počet aktivit vedoucích ke speciální přípravě knihovníků či učitelů působících ve školních knihovnách. Tuto přípravu, paradoxně, organizovaly či podporovaly tytéž úřady, které odmítaly knihovněm zabezpečit minimální podmínky pro jejich fungování.

Většina těchto činností rozptýlených po Španělsku podporovala tzv. Centros de Profesores y Recursos (CPR), profesní asociace knihovníků nebo soukromé instituce. Kurzy, různé co do obsahu či délky; například jako součásti letních škol už od 70. let minulého století konaných Asociací Mestres Rosa Sensat z Barcelony, byly přijaty částí učitelů, neboť jim umožnila obeznámit se, i když na velmi základní úrovni, s technikami organizace knihovny. První kurzy tohoto typu byly dokončeny v Barceloně již zmíněnou organizací Servei de Biblioteques escolars L'Amic de Paper v letech 1985–1986. Šlo o kurzy v délce trvání 60 hodin, zahrnutých do tzv. Programa de formació continuada (Program soustavné přípravy) a byly otevřené pro všechny vyučující, vedené specialisty na školní knihovny a dětskou literaturu.

Dále, kromě krátkých kurzů organizovaných v letní škole, bylo první iniciativou v univerzitním prostředí postgraduální studium „Postgrau de Biblioteques Escolars, pořádané společně Odborem didaktiky jazyka a literatury Barcelonské autonomní univerzity, Vysokou školou knihovnictví a dokumentace a Asociací Mestres Rosa Sensat. Toto postgraduální studium, v trvání 180 hodin, se soustředilo na funkci knihovny jako vzdělávacího zdroje, uvádělo do knihovnických technik a také do znalostí o vlastních dokumentech školních knihoven. V současné době pořádala Fakulta knihovnictví a dokumentace Barcelonské univerzity rozšiřující kurz – 30 hodin – určený studentům učitelství.

Mezi hlavní iniciativy okruhu přípravy školních knihovníků je třeba vyzdvihnout plány úvodní přípravy Ministerstva vzdělávání a vědy z již zmíněného Programa piloto para la experimentación de la red de Bibliotecas escolares z roku 1995. Tato příprava se vyučovala během školního roku 1995–6 a rozdělila se na dvě hlavní části zaměřené na využití informačních zdrojů – využití reformy: učitele odpovědné za knihovny, které tvořily část pilotního plánu a na vedoucí centra zdrojů z CPR. Oba kurzy trvaly 70 hodin, počínaje přijatým programem profesního profilu a konče sledováním znalostí a specifických činností knihovnických technik, aspekty rozvoje školních knihoven, znalostí produkce dětských knih a knih pro mládež, jak beletrie, tak naučné literatury; i obeznámení s automatizací knihovny. Ve školním roce 1997–8 Ministerstvo vzdělávání a kultury nahradilo tuto aktivitu „Curso de

bibliotecas escolares Atenea 98“, jehož počátkem byl program podobný již výše popsanému, a byl realizován prostřednictvím ambiciózního projektu dálkového vzdělávání. Účastnilo se ho asi 3 000 vyučujících. V tomto případě, všichni učitelé škol závislých na ministerstvu, kteří předvedli projekt knihovny, byli vyzváni k pokračování ve studiu prostřednictvím dokumentů na CD-ROM apod. pod záštitou profesionálů všeho druhu.

Různé školy tak získaly zdarma verzi programu řízení školních knihoven ABIES.

Současně probíhaly po celém Španělsku další kurzy, většina v ucelených programech o činnosti a řízení školních knihoven.

V autonomní oblasti Navarra byl zahájen dálkový kurz na Internetu, který pokračoval ve schématu a obsahu podle Ministerstva vzdělávání a kultury – v dotaci 60 hodin.

Také v oblasti Málaga se prostřednictvím „Plan Provincial para el desarrollo de bibliotecas escolares“ (Provinční plán na rozvoj školních knihoven) uskutečnily kurzy přípravy pro učitele; jeden nazvaný „Školní knihovna: Centrum zdrojů, dokumentace a podpory čtenářství“ a druhý informoval o automatizaci knihoven pomocí programu ABIES.

Další aktivity: kongresy a setkání

Všechny tyto přípravné aktivity a uvědomění si důležitosti své práce vyučujících, kteří řídí knihovny, podpořily šíření informací, setkávání o přípravě a výměny zkušeností – často na lokální úrovni, ale také na úrovni autonomní či státní.

Nejvýznamnější z těchto událostí, díky svému významu a teritoriálnímu dosahu, bylo již dříve uvedené 1. národní setkání školních knihoven, pořádané společně Ministerstvem vzdělávání a kultury a Nadace FGSR, které se konalo v březnu 1997 v Madridu. Více než 100 profesionálů pocházejících z různých oborů spojených se světem knihoven – knihovníci, vyučující, badatelé – se sešlo, aby projednali koncepci, model, funkce a řízení školních knihoven, sítě knihoven, přípravu školních knihovníků, vztahy mezi školními knihovnami a veřejnými, celkovou strategii a vztahy s úřady. Z této debaty vznikl dokument o 30 bodech, který shrnul minimální nezbytné podmínky pro dobré fungování knihoven vzdělávacích center.

Také v různých autonomních oblastech vykristalizovalo hnutí za školní knihovny v realizaci podobných projektů. Tímto způsobem v roce 1991 byly akce každoročně konané Andaluskou asociací knihovníků

věnovány výhradně tématům „Knihovny a vzdělávání“ a dlouho se prodiskutovala otázka uznání funkce školního knihovníka vzdělávacími úřady.

V roce 1994 se konal I. kanárské sympózium o školních knihovnách a podpoře čtenářství.

Některé z obecních úřadů pokročilejších v otázce školních knihoven organizovaly podobné akce lokálnějiho charakteru; například v La Coruně se od roku 1991 konají „Dny školních knihoven“ nebo i v Seville od roku 1992 probíhají podobné akce.

Jako nejkontinuálnější z těchto aktivit se jeví od roku 1993 „Dny školních a dětských knihoven“ pořádaných v Salamance Mezinárodním centrem dětské knihy a knihy pro mládež Nadace Germán Sánchez Ruipérez. Jejich záměrem je projednávat jádro otázek, které určují postavení a funkci školních knihoven.

Na okraji, mimo úřady a instituce, se snaží i úzké profesní skupiny či asociace odborníků řešit současnou situaci. V této linii je třeba zmínit rok 1994, kdy se v Madridu konaly „Dny knihovny a školy“ podporované Asociací výchovy a knihovny. Od té doby se tyto dny konají každoročně v madridské lokalitě Fuenlabrada.

I Katalánsko nezůstává pozadu; v březnu 1999 zde na prvním „Setkání školních knihoven“ pořádané Col.legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya představila Anne Galler preprint textu nového Manifestu UNESCO o školních knihovnách, schválený v říjnu 1999.

Na většině těchto akcí se plánují 2 typy úkolů: na jedné straně jsou to teoretické úvahy o modelu knihovny a její využití (obvykle se těmto úvahám věnují zahraniční odborníci, zvláště z anglosaských zemí, kde je školní knihovna nezbytná záležitost); na druhé straně je časté, že se pořádají diskusní skupiny, výměny a prezentace zkušeností různých center.

Publikace pro školní knihovny a o školních knihovnách

Současně s četnými formativními aktivitami se snaha knihovníků i některých institucí – úsilí zlepšit knihovnu, zájem o rozvoj knihoven – odráží ve vzniku nespočetných materiálů podpory, různorodosti služeb a zdrojů pro školní knihovny. V tomto smyslu je třeba vyzdvihnout na prvním místě publikace ze série praktických materiálů, které mají za cíl

usnadnit knihovníkům ve školních knihovnách jejich úkol. Tyto příručky obvykle obsahují popis technické podpory, normativní předpisy, indexaci a klasifikaci, doporučení pro ustanovení služeb apod. V posledních letech se objevují také práce, které se soustředí i na další aspekty, například rozvoj knihovny a navrhuje různé modely činností na podporu užívání knihoven ve vzdělávacím procesu. Jiné práce se soustředí na získávání čtenářských návyků u části žáků – tedy odstranění problému, který často oslabuje úlohu školní knihovny.

V posledních deseti letech značně vzrostl počet článků v časopisech věnovaných problematice školních knihoven. Velice významnou roli v šíření těchto informací hrál časopis „Educación y biblioteca“ (Vzdělávání a knihovna), jediné periodikum státního formátu, které má školní knihovnu jako hlavní téma. Sídlo redakce je v Madridu a časopis byl založen roku 1989. Upevňuje se jako nezbytný článek pro poznání všeho, co se týká školních knihoven ve Španělsku.

V menší míře jsou publikovány články o školních knihovnách ve většině časopisů specializovaných na vzdělávání a také se objevují v časopisech o literatuře pro děti a mládež. Stejně tak má tento problém odezvu v řadě publikací profesních asociací knihovníků a dalších odborníků.

Závěr studie z 90. let minulého století

Z této studie vyplývá, že španělské školní knihovny se v 90. letech minulého století stávaly stále více samozřejmostí na školách základního a středního školství, i když ne tak rychle, jak by řada profesionálů ze Španělska očekávala. Je zřejmá snaha o uznání profese školního knihovníka.

Lze předpokládat, že v určitém čase si aktivity různých skupin či asociací pracujících ve prospěch školních knihoven, vyžádají ustanovení norem a přízpůsobivých směrnic, jako v některých zemích okolo. Samozřejmě tyto aktivity přispějí k objasnění tohoto sektoru veřejnosti a usnadní zařazení školních knihoven do systému veřejného čtenářství.

Autorka studie, ze které jsem čerpala informace, přirovnává školní knihovnu ve Španělsku nemocnému, který se těší relativně dobrému zdraví. Kritická situace z těchto let se jeví ve vybavení, zdrojích, nedostatku celkového normativního rámce, který by určil kompetence. Dalším nedostatkem je i velká různorodost, kterou španělská realita představuje.

Dobré zdraví však zajišťuje sektor knihovníků a vyučujících přesvědčených o důležitosti školních knihoven ve stávajícím systému.

3.3.2 Španělské školní knihovny v novém tisíciletí

V letech 2004–2005 byla dokončena další studie stavu školních knihoven ve Španělsku. Tato studie mi umožnila porovnání s předchozím stavem 90. let a zmapovat další snahy španělských odborníků na tomto poli. Studie zahrnuje údaje ze vzdělávacích center ve všech autonomiích. V minulé dekádě bylo zrealizováno několik různých prací orientovaných na diagnostiku a situaci škol, jejich cílem bylo zlepšit využití a podmínky školních knihoven. Přes metodologickou rozdílnost i širší výzkumů, se všechny studie shodují v předložení manifestu o vzdálenosti španělské reality od modelu a požadavků, které odborníci označují jako nezbytné pro garanci základních služeb a kvality.

Po shrnutí výsledků studií státního charakteru v uplynulé době, ve všech jsou označeny tytéž důležité nedostatky:

- Na školách základního vzdělávání často chybí prostor pro knihovnu, takže nejsou poskytnuty ani minimální služby.
- Fondy prezentuje beletrie a naučná literatura, i když ne v takových proporcích, jak je uvádějí mezinárodní organizace (opět více na základních školách).
- Lze pozorovat nedostatečný roční rozpočtový příděl na renovaci a aktualizaci fondů, či na poskytování služeb knihovny.
- I když je určena osoba řídící knihovnu, nemá často profesní ani pedagogickou přípravu na adekvátní řízení a rozvoj knihovny.
- Otevírací doba knihovny nedovolí pokrýt dostatečnou dobu tak, aby poskytovala dostatečné služby – nekopíruje odlišné etapy ve vzdělávání (40% základních škol má knihovnu otevřenou méně než 10 hodin týdně).

- Organizace fondu knihovny se neřídí normativními vzory katalogizace.
- Automatizace knihoven probíhá nestejně (opět zaostávají základní školy).
- Nejvíce ustálené služby jsou výpůjčky knih, méně časté jsou činnosti spojené s vyhledáváním informací, podpora čtenářství, příprava uživatelů knihoven a informačních zdrojů.
- Není obvyklé vypracovat projekt knihovny jako doklad plánování začleněný do studijního plánu.
- Nedostatek podpory a vztahů s okolím knihovny (veřejné knihovny, centra učitelů a zdrojů) v četných případech.

Tyto výsledky vyburcovaly španělskou odbornou veřejnost k tomu, aby se spojila a snažila se zajistit základní podmínky pro fungování knihovny jako adekvátní služby center vzdělávání.

Cíle tohoto snažení jsou:

- Poskytnout aktuální pohled na školní knihovny ve státním měřítku prostřednictvím analýzy aspektů, ve kterých nedostatky přetrvávají; čemu je třeba věnovat v budoucnu prvořadou pozornost.
- Doplnit procesy nastíněné evaluace a kombinovat studie kvantitativního a kvalitativního charakteru.
- Začlenit do výzkumu všechny, kteří se podílejí na tvorbě školních knihoven, jejich rozvoji a užívání; úřady, vedoucí knihovníky, žactvo, učitele.
- Zvážit nová kritéria evaluace, především efektivního využití knihovny žáky a učiteli; rovněž i využití digitálních zdrojů informací apod.

Modelová studie si vzala za příklad hlavní linie výzkumu v mezinárodním měřítku; tak bylo dosaženo porovnání se situací jinde ve světě. V současné době existují 3 linie těchto výzkumů:

- kvantitativní studie požadavků a fungování školní knihovny, periodicky analyzující svůj vývoj (např. Department of Education y National Center for Education Statistics, USA; Chartered Institute of Library and Information Professionals of UK; National Library of Canada)
- studie orientované na výzkum dopadu školních knihoven na úspěch v učení žáků; tyto výzkumy analyzující kompetence žáků podporují různé organizace Austrálie či Skotska
- nástroje autoevaluace pro vzdělávací centra – iniciativa skotské vlády, která tyto nástroje rozvíjí-„How Good is Our School? : Self-evaluation Using Performance Indicators“

Pro španělské školní knihovny z toho, podle odborníků, vyplývají 3 okruhy možné práce v budoucnu:

- Periodická diagnostika školních knihoven prostřednictvím užití procesů a nástrojů, které umožní sledovat vývoj podle analyzovaných indikátorů
- Studie specifických kompetencí žáků ve vztahu k užívání zdrojů informací (hledání, selekce, analýza atd.) tak, jako dopad školní knihovny v kontextu přípravy a užívání.
- Tvorba nástrojů a výběr materiálů pro vzdělávací centra, mezi kterými by byl obsažen vzor autodiagnostického nástroje společně s předlohou jak ustanovit plán práce ve fázích vedoucích ke zlepšení.

Hodnocení bylo rozplánováno do 7 oddílů, každý z nich začleňuje specifická kritéria.

- Knihovna ve vzdělávacím centru. Existence či neexistence knihovny a její poznávání uživateli; vztahy s ostatními knihovnami a funkční nezávislost. Doba fungování, projekty inovace,

předpokládaný vývoj. Projekt knihovny (součásti, vedoucí, stupeň uspokojování a dopad)

- Zařízení, vybavení a technologie. Umístění, přístup, označení. Dostatečnost a kapacita. Uspořádání a podmínky pro čtení a práci. Telekomunikace a informační vybavení. Bezpečnost.
- Fond. Typologie a množství dokumentů. Dostatečné pokrytí různých potřeb. Původ fondu. Kritéria a zdroje výběru. Kritéria uspořádání. Aktualizace fondu. Technická podpora. Přístupnost.
- Personální obsazení. Profil vedoucího knihovny (kritéria jmenování, funkční nezávislost, vstupní příprava, další vzdělávání). Další personál knihovny. Komise knihovny (ano či ne?) – složení, funkce.
- Řízení a fungování. Rozpočet (množství, ekonomické zdroje, systém a odpovědní za řízení). Otevírací doba (doba otevření ve vyučovacích hodinách a po vyučování, kolik hodin je otevřeno týdně, přizpůsobení žákům). Spolupráce mezi vedoucím a učitelským sborem. Vztahy mezi ostatními knihovnami a centry dokumentace. Zařazení do vzdělávací komunity. Hodnocení a statistické údaje.
- Služby a uživatelé. Návštěvnost žáků (frekvence, doba, způsob). Návštěvnost učitelů (frekvence, způsob). Všeobecné služby a informační služby. Výpůjčky. Nabídka specifických programů a služeb. Činnosti, které podnikají žáci. Činnosti podnikané učiteli. Činnost ve vyučovacích hodinách a mimo ně. Příprava uživatelů k užívání knihovny. Strategie podporující využití (strategie užívané učiteli a strategie určené žákům). Strategie rozšíření knihovny a jejích materiálů.
- Hodnocení. Stupeň uspokojování potřeb uživatelů základními funkcemi knihovny. Uznání důležitosti knihovny vzdělávací komunitou.

Studie se účastnili řídicí subjekty a podporovatelé různých programů práce v centrech, vedoucí školních knihoven, učitelský sbor a žáci. Nástrojem evaluace byly dotazníky rozlišené podle cílové skupiny (5 skupin) a protokoly o systematickém pozorování.

Ve studii dochází k novějšímu přístupu k typologii center. Analýza dat rozdělených podle různých nástrojů evaluace umožňuje označit různé varianty služeb knihovny ve vzdělávacích centrech. Tato centra byla rozdělena do 4 základních skupin:

- Školy s centrální knihovnou zahrnují ta centra, jejichž služby směřují do centrální knihovny, někdy tato knihovna koexistuje s knihovnami učeben či pobočkami místní knihovny. Nejrelevantnější údaj pro označení v této skupině je poskytování služeb uživatelům a její integrace do vzdělávacího procesu centra.
- Školy s knihovnami ve třídách (učebnách). Neexistuje žádná centrální knihovna s aktivními službami, ale existují pouze decentralizované prvky, které poskytují žákům služby.
- Školy spolupracující s pobočkami místní veřejné knihovny. Neexistuje zde žádná centrální služba věnovaná žákům či učitelům.
- Školy bez knihovny. Žádný typ aktivní knihovny, která by poskytovala své základní služby.

Tabulka 1. (Typy školních knihoven – počty podle jednotlivých autonomií. Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

	ZÁKLADNÍ ŠKOLY			STŘEDNÍ ŠKOLY			CELKEM			
	Centrální	Učebna	Není	Centrální	Pobočka	Není	Centrální	Učebna	Pobočka	Není
Andalusie	24	20	0	26	2	4	50	20	2	4
Aragón	3	3	0	4	0	0	7	3	0	0
Asturie	6	0	0	2	1	0	8	0	1	0
Baleáry	3	2	0	2	0	1	5	2	0	1
Kanárské ostrovy	10	4	0	7	0	0	17	4	0	0
Kantábrie	5	0	0	3	0	0	8	0	0	0
Kastilie a León	13	2	0	10	0	1	23	2	0	1
Kastilie – La Mancha	10	3	0	7	1	0	17	3	1	0
Katalánsko	21	16	0	15	1	0	36	16	1	0
Valencie	22	3	0	18	0	2	40	3	0	2
Extremadura	5	3	0	6	0	0	11	3	0	0
La Rioja	4	0	0	3	0	1	7	0	0	1
Madrid	15	5	0	16	0	0	31	5	0	0
Murcia	5	3	0	6	0	0	11	3	0	0
Navarra	4	1	0	3	0	0	7	1	0	0
Baskicko	10	0	0	6	0	0	16	0	0	0

Galicie	19	0	0	9	0	0	28	0	0	0
CELKEM	179	65	0	143	5	9	322	65	5	9

Vyhodnocení údajů:

Ačkoliv se kategorie centrální knihovny snížila podle získaných dat z roku 1997 – z 92% na současných 80% – je třeba si všimnout důležitých metodologických a koncepčních rozdílů.

Novější studie je doplněna nejen o pohled vedoucího knihovny, ale i o další nástroje hodnocení:

- protokol o pozorování
- dotazník řídicím orgánům
- rozhovor s řídicími orgány
- dotazník učitelům
- dotazník žákům

Dotazník žákům byl určen pro tyto věkové skupiny: žáci 4. ročníku základního stupně (9 let); žáci 6. ročníku základního stupně (11 let); žáci 3. ročníku povinného středního stupně vzdělávání (14 let) a žáci 2. ročníku středního stupně nepovinného – maturitního (17 let).

Kategorie knihovna (třídy) učebny vzrostla ve srovnání s rokem 1997 v sektoru základního školství. Zde mají tyto typy knihoven stále velmi silnou pozici.

Malý nárůst byl zaznamenán u poboček místních knihoven ve školách (i kvůli odlišné typologii).

Školní knihovna (centrální)

Aspekty hodnocení:

situace knihovny v posledních 4 letech, její vývoj
plán práce knihovny v souladu se stupněm uspokojení
možná koexistence s jinými knihovnami
funkční vztahy s jinými knihovnami
další využití knihovny

Asi 25% těchto knihoven funguje v rozmezí 5 – 15 let. Dalších 25% poskytuje své služby více než 15 let. Polovina z nich se účastnila projektů na zlepšení knihovny v posledních 4 letech. Avšak, 46,5% center se žádné takové aktivity nezúčastnila. Při ocenění zlepšení a vývoje knihovny se řídicí orgány rozdělily na dva tábory – 40% oceňuje pozitivně vývoj v posledních letech a druhých 40% považuje tento vývoj za nedostatečný především v oblasti služeb uživatelům. Navíc, jeden z pěti dotazovaných považuje poslední 4 léta zcela bez zlepšení.

Existence dalších knihoven

Asi 90% vyučujících na základním stupni španělského školství má k dispozici, kromě centrální knihovny i knihovnu učebny. A více než 60% učitelů tvrdí, že tato knihovna je jejich hlavním zdrojem informací (často je tato knihovna nezávislá na centrální knihovně). Kolem 80% vyučujících na středních školách disponuje touto knihovnou. Tyto knihovny často fungují samostatně s respektováním centra, 70% jich je nezávislých zcela – nemají centrální řízení fondů, výběr apod. Knihovny učeben nelze klasifikovat ani hodnotit z důvodu neexistence řízení či administrace centralizovanou formou.

Plán práce

60% škol tvrdí, že má roční plán práce knihovny. Všeobecně řečeno, základní stupeň škol je více vybaven plánem a je s ním i více spokojen. 65% plánů definují vedoucí knihoven; 36% vedení školy a zbytek různé pedagogické komise apod.

Další využití prostoru

Pouze 20% škol využívá knihovnu pouze pro její specifické služby. Ve zbylých případech je knihovna využívána i ke vzdálenějším aktivitám: schůze, konference, doučování atd.

Vybavení, technologie

Procento knihoven, které disponují minimálním prostorem v souladu s legislativou, je poněkud menší (20% místo 24% před 9 lety).

Pracovní podmínky (osvětlení, mobiliář, teplota místností) mají podobné výsledky jako v předchozích letech. Technologické vybavení je nedostatečné. Více než 50% knihoven je nedostatečně vybaveno – jeden počítač pro knihovníka (bez připojení k Internetu), neexistuje přístup k elektronickým zdrojům ani není možnost, že by žáci využívali tyto zdroje v knihovně. Pouze 8% knihoven bylo hodnoceno v této oblasti pozitivně.

Bezpečnost

Více než polovina knihoven nemá žádné zabezpečovací prostředky, ani u osob ani u dokumentů. 40% knihoven, které vlastní určité zabezpečení, nevyvíjí žádnou činnost ke zlepšení stavu specifické bezpečnosti knihovny.

Přístupnost

76,3% knihoven částečně vyhovuje v oblasti umístění, přístupu a označení. Knihovna je v centru školy, ale nepočítá se s přístupem zvenjšku, což omezuje mimoškolní aktivity s využitím knihovny. 8,7% knihoven vyhovuje zcela, má i přístup zvenku i výborné označení. 15% knihoven je umístěno na okraji, s obtížným přístupem a bez označení.

Fondy

Hodnocení fondů bylo vypracováno na základě údajů od různých dotazovaných (knihovníci, učitelé, žáci). Jedná se o informace:

typologie dokumentů

množství (celkové, na žáka, poměr beletrie a naučné literatury)

původ fondu, akvizice

výběr dokumentů

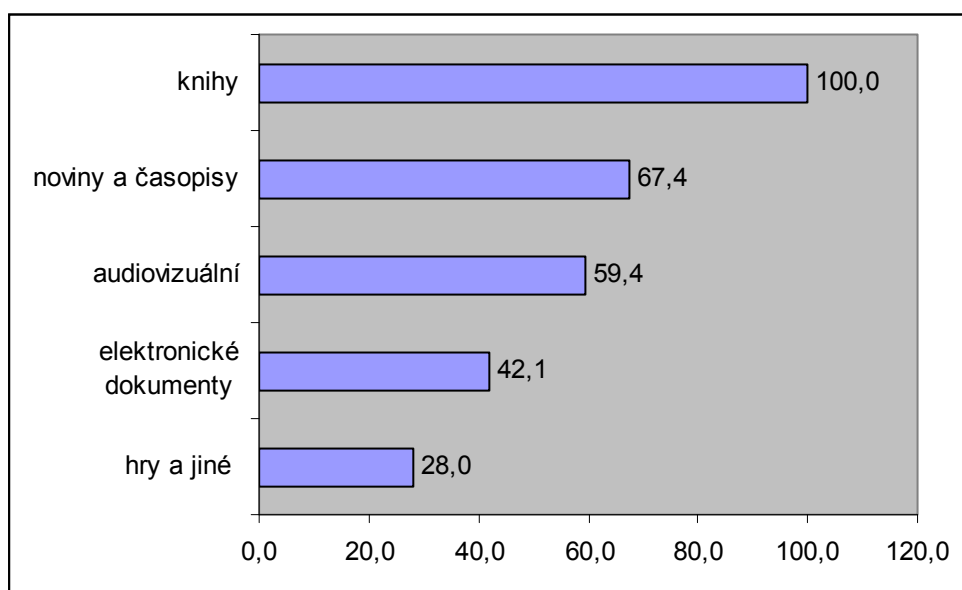
úroveň aktualizace fondu

technické zpracování dokumentů (programy, existence katalogů, přístup do katalogů)

uspořádání dokumentů

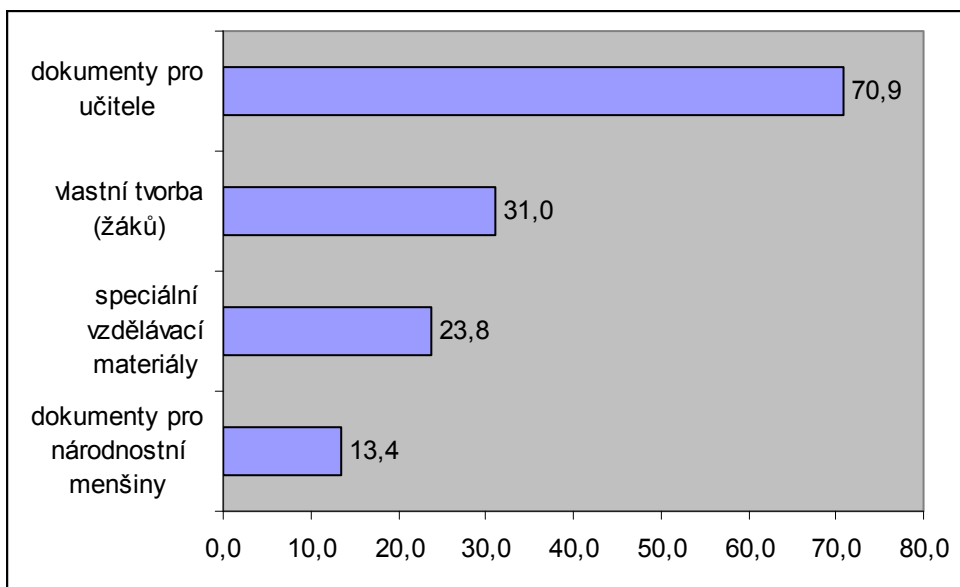
dostatečný počet a aktualizace fondu přístup k fondu

Největší část sledovaných fondů tvoří knihy, dále periodika a denní tisk (67% knihoven); 60% knihoven vlastní i audiovizuální materiály; 28% uvádí hry aj. Elektronické dokumenty (CD-ROM, DVD) se zatím objevují ve 4% knihoven.

Graf 1. Typologie dokumentů ve školních knihovnách (% knihoven) Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Ačkoliv počet audiovizuálních a elektronických dokumentů vzrůstá, převládají všude knihy. Podle typologie dokumentů začleňuje většina knihoven audiovizuální a elektronické dokumenty do obecných. Největší nedostatky u dokumentů lze vysledovat na základním stupni. Pouze 10% knihoven má proporčně vhodnou skladbu fondu (tj. 60% naučné literatury). Téměř polovina knihoven má méně než 30% naučné literatury, dalších 40 % knihoven vlastní ve fondech od 30% do 60% naučné literatury. Na základním stupni škol odpovídá složení fondu potřebě podpory čtenářství (tj. více beletrie) a na středním stupni se lze více setkat s naučnou literaturou, která splňuje požadavky vzdělávacích plánů.

Graf 2. Typologie ostatních dokumentů ve fondu podle uživatelů (% knihoven) Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Dokumenty ve školních knihovnách lze rozlišit i podle uživatelů, kterým jsou určeny. Z tabulky 3 vyplývá, že nejvíce dokumentů je určeno učitelům (odborné časopisy, legislativní dokumenty, didaktické příručky apod.) Méně knihoven začleňuje do svých fondů dokumenty, které se využívají při speciální pedagogice.

Množství

25% knihoven neposkytlo žádné údaje o velikosti svého fondu. Asi jedna třetina z těch, které dodaly údaje, uvádí 1 000 – 1 500 dokumentů. Každá čtvrtá knihovna vlastní mezi 5 000 – 9 000 dokumentů a asi 15% knihoven má více než 9 000 dokumentů. Podle doporučení IFLA je minimální množství 2 500 dokumentů, což nesplňuje 20% knihoven.

Počítáme-li počet dokumentů na žáka – 40% knihoven neudalo počet – z těch zjištěných nesplňuje doporučení IFLA (tj. 10 dokumentů na žáka) 30% školních knihoven. 10% knihoven má dvojnásobný počet dokumentů než je doporučeno.

Vedoucí knihoven vidí zlepšení v dostatečném dotování beletrie (75% uvádí dostatečné dotace); společenské vědy (65%); jazyk a přírodní vědy (50%). Malou spokojenost uvádějí s dotacemi na obory jako je chemie, matematika a tělesná výchova (80%).

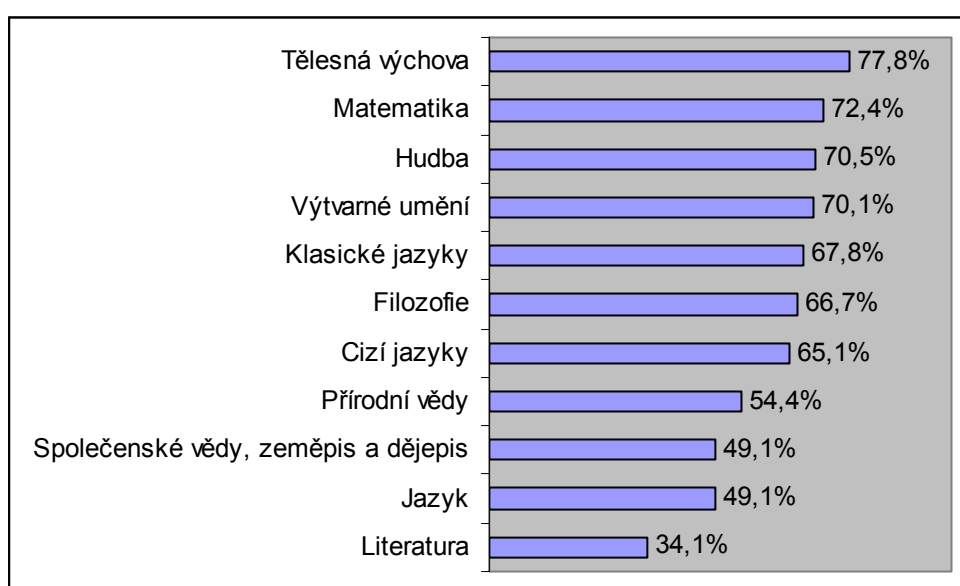
Akvizice

Akvizice je ve španělských školních knihovnách činnost, kterou často vykonává učitelský sbor. V 50% knihoven tuto činnost ovlivňují

učitelé, vedení školy a knihovník společně. Ve 30% knihoven se na akvizici podílejí i žáci školy. Zdroje akvizice bývají spíše komerčního charakteru: katalogy vydavatelů, výstavy, prezentace nakladatelství a prioritní zdroj – knihkupectví (80% knihoven).

Aktualizace

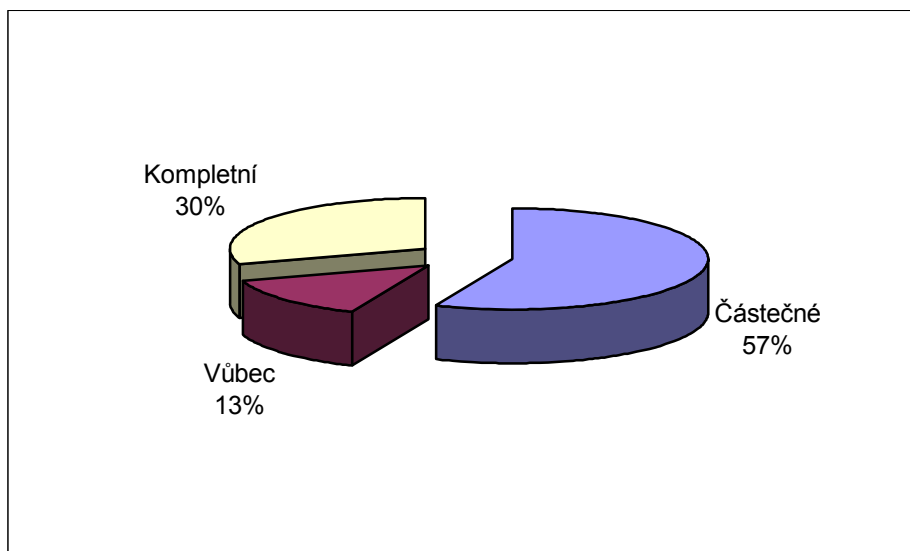
Více než polovina knihoven (56,7%) neuskutečňuje periodické vyřazování dokumentů. Obnova fondu je velmi obtížná a tak asi polovina knihoven uvádí, že nemá speciální rozpočet na aktualizaci. Asi čtvrtina knihoven získala méně než 50 dokumentů v posledním školním roce.

Graf 3. Aktualizace fondů podle vzdělávací oblasti (% knihoven s fondy málo aktualizovanými či vůbec). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Na tomto grafu lze vysledovat, jak vysoké je procento nespokojenosti s aktualizací dokumentů různého zaměření podle hodnocení dotazovaných. Dostatečné uspokojení s aktualizací fondu je uváděno v jediné oblasti, tj. literatura a jazyk. Na zcela opačném konci se umístila matematika a tělesná výchova.

Technické zabezpečení, software

Graf 4. Technické zpracování dokumentů. (% knihoven). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Jak je zřejmé z grafu, třetina španělských školních knihoven zajišťuje kompletní a správné zpracování dokumentů (katalogizace a klasifikace), více než polovina knihoven používá alespoň některý způsob technického zpracování.

60% knihoven, které zcela či částečně zpracovávají dokumenty, používá automatizovaný knihovnický systém – nejvíce se používá Abies (29%) či Pergam (další méně užívané programy jsou: GBWIN, Gestibib a Biblio3000). 13% knihoven nemá žádný systém (ani automatizovaný, ani nevyužívá MDT).

Uspořádání

V posledních letech lze zaznamenat tendenci normalizovat systém uspořádání dokumentů ve školní knihovně podle vzoru veřejných knihoven. Mezinárodní třídění MDT využívá více než polovina knihoven. Dalšími způsoby třídění dokumentů je uspořádání podle typu dokumentů, vyučovacího předmětu, nakladatele, přírůstkového čísla, autora.

V oblasti přístupnosti k fondu jsou výsledky spíše negativní; 40% knihoven nemá své katalogy přístupné žákům, hlavním uživatelům knihovny.

Porovnání s rokem 1997

Stále více se rozšiřuje multimediální charakter fondů; knihovny mají více elektronických dokumentů (CD-ROM, DVD) – nárůst z 10% na 40% knihoven. Jako zápor lze uvést stálou převahu beletrie nad naučnou literaturou. Počty dokumentů ve svých fondech nedodala řada knihoven, srovnání v této oblasti je obtížnější. Akvizice se snižuje, 40% knihoven získává každoročně méně než 100 dokumentů (v roce 1997 pouze 36%). Největší pokrok je v automatizaci knihoven (60% v současnosti, v roce 1997 pouze 36% knihoven). Převládá a zvyšuje se i počet knihoven, které pořádají své dokumenty podle MDT (z 46% knihoven v roce 1997 na současných 57%).

Personální obsazení

Profil vedoucího knihovny

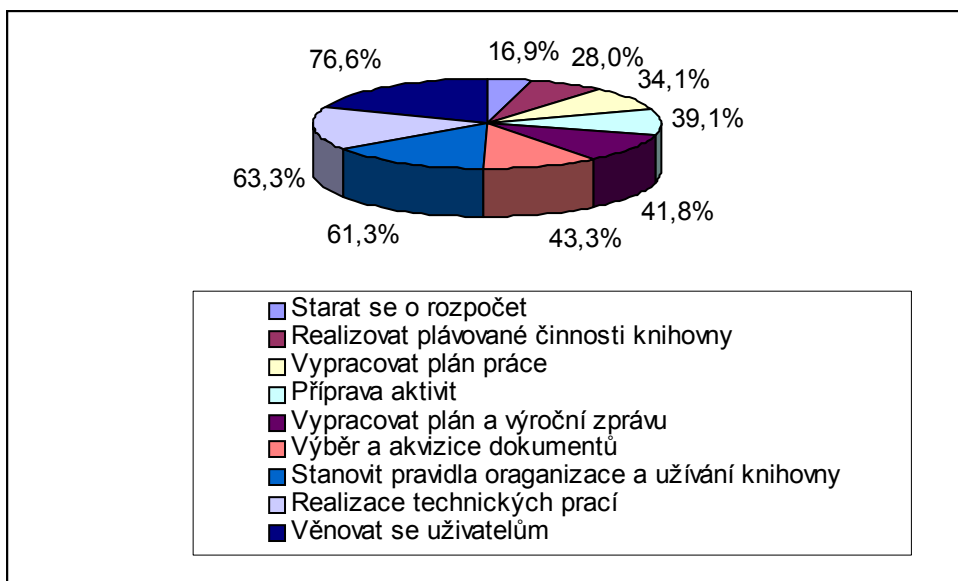
Odpovědnost za fungování sledovaných knihoven mají ve většině případů učitelé (70%). Účast externích profesionálních knihovníků je nedostatečná – situace je lepší na středních a soukromých školách. Funkce vedoucí je málo stabilní, více než 50% knihovníků uvádí, že jsou ve své funkci méně než 3 roky. Většina vedoucích má vysokoškolské vzdělání. Na středních školách jsou často vedoucí knihoven z oboru literatury či společenských věd (15-20 %).

Často nemají tuto vedoucí vzdělání z oboru knihovnictví, ale většina z nich by přivítala přípravu zaměřenou na oblast knihovnictví, literatury pro děti a mládež, základů informatiky, pedagogiky a didaktiky.

Při jmenování do funkce vedoucího školní knihovny se klade největší důraz na schopnosti (50%) a až poté na specializaci (20%). Více než polovina vedoucích nemá dostatek času na to, aby se své funkci plně věnovali (1 – 5 hodin týdně). Pouze 6,5% vykonává tuto funkci po celou svou pracovní dobu.

Vedoucí školních knihoven pracují většinou izolovaně, v ojedinělých případech existuje komise zaměřená na funkci knihovny. Vedoucí knihovníci se věnují hlavně základním činnostem, jako jsou základní služby pro uživatele a technické práce. Méně času zbývá na organizaci a řízení knihovny. Další personál knihovny se téměř nevyskytuje.

V 57% však existují podpůrné skupiny tvořené především učiteli. Tyto skupiny 1- 5 a více lidí. Pouze 12% knihoven má obsazenou specializovanou funkci knihovníka, který se věnuje organizaci a řízení knihovny (větší procento je u soukromých škol). Celkově je v těchto knihovnách 10% profesionálních knihovníků.

Graf 5. Funkce vedoucího školní knihovny. (% vedoucích). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Komise knihovny

Vyskytuje se více ve státních školách a je tvořena knihovníkem, vedoucími pracovníky školy, učiteli a ojediněle i zástupci z řad žáků (4%). Asi jedna čtvrtina školních knihoven je řízena komisí, ale její účast na plánování knihovny je nedostatečná.

Porovnání s rokem 1997

Podle vyjádření dotazovaných žádný citelný pokrok v této oblasti nenastal. Celkově je ve španělských školních knihovnách 10% profesionálních knihovníků.

Řízení a fungování

Zdroje pro knihovnu, řízení těchto zdrojů, plánování základních služeb, aspekty evaluace jsou předmětem této části studie.

Rozpočet

Náklady jsou nedostačující na to, aby zaručily obnovu fondů. Během posledních 3 let nevlastnila většina školních knihovníků rozpočet určený pouze pro knihovnu.

Např. 300€ na rok (více než 30% knihoven)

700€ a výše na rok (pouze 15% knihoven)
Polovina knihovníků nezná původ nákladů na knihovnu, pocházejí z různých zdrojů.

Pracovní doba

80% školních knihoven je převážně otevřeno v době vyučování. Tento údaj je pozitivní z hlediska garance efektivního využívání knihovny. Počet hodin, kdy je knihovna otevřena, je nedostačující, což na druhé straně efektivitu využití poněkud snižuje. Velké rozdíly jsou mezi základním stupněm (méně než 10 hodin týdně – 50% knihoven) a středním stupněm škol (65% knihoven je otevřeno více než 20 hodin týdně).

Spolupráce

Vnitřní spolupráce a účast pedagogické komunity je podle respondentů nedostačující (60-80 % uvádí, že žádná). Pouze jedna čtvrtina knihovníků získává informace o přípravě od pedagogického sboru. V méně než 20% případů se účastní knihovníci porad ročníkových komisí či předmětových komisí. Učitelé se účastní řízení a rozvoje knihovny v malé míře, žáci však ve zcela zanedbatelném procentu. Existuje i velká míra neznalosti služeb, které knihovna nabízí. Co se týče vnějších vztahů, školní knihovny pracují často izolovaně, a to i přes nabídky spolupráce od veřejných knihoven či dalších informačních center. Tuto situaci podporuje i zjištění, že více než polovina dotazovaných na tuto otázku vůbec neodpověděla. Ve zbylých případech jde především o vztahy s veřejnými knihovnami (30%) či Centros de profesores (20%). Vztahy s jinými školními knihovnami téměř neexistují.

Evaluace, statistika

Knihovny nemají ustanovené procesy hodnocení svých služeb a nevykazují tedy statistické údaje o řízení a fungování knihovny. 30% knihoven využívá nějaký nástroj evaluace. Existují rozdíly mezi soukromými a státními školními knihovnami. Ve státních školách tyto knihovny vycházejí celkově lépe (spolupráce se školní komunitou i ostatními knihovnami, doba otevření apod.).

Porovnání s rokem 1997

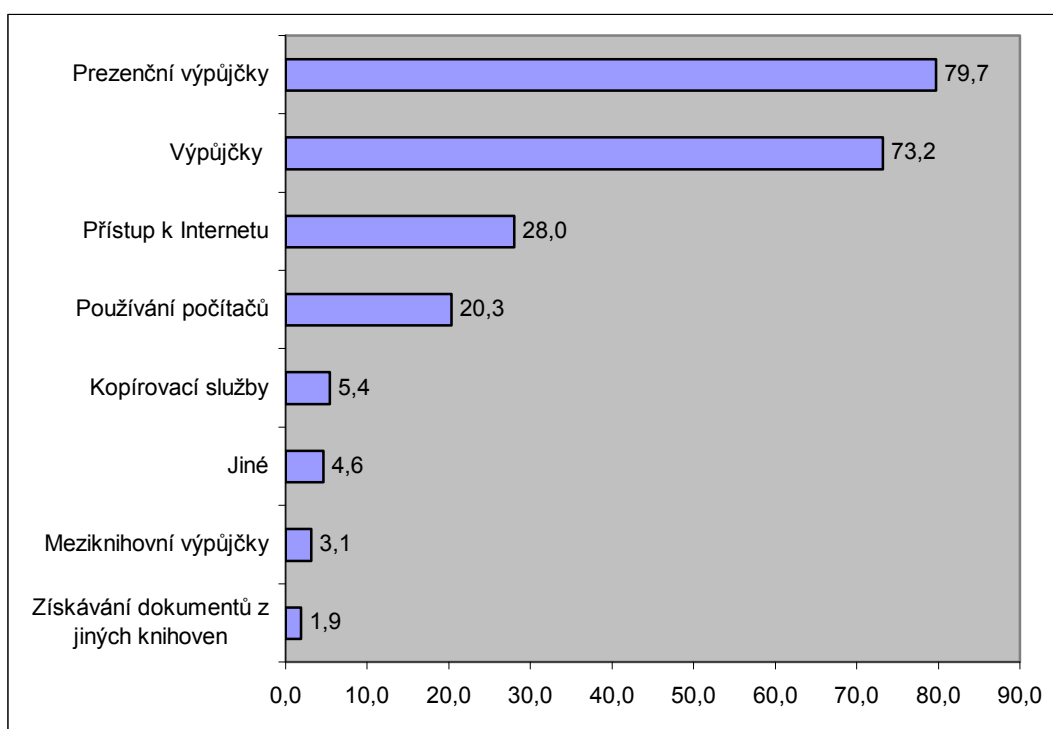
Zvýšilo se procento školních knihoven spolupracujících s okolními veřejnými knihovnami (z 19% na 28%). Snížil se však počet uskutečněných aktivit (podpora čtenářství, návštěvy knihoven, poradenská služba) z 30% na 11%. Studie nedokládá, proč se tak stalo.

Uživatelé a služby

Tyto údaje se týkají využití školních knihoven, jejich všeobecných služeb, specifických programů, frekvence a doby návštěv z řad žáků či učitelů.

Všeobecné služby

Knihovny poskytují ve vysokém počtu tradiční služby (70%). Další služby, například přístup k digitálním informacím, se objevují v menší míře.

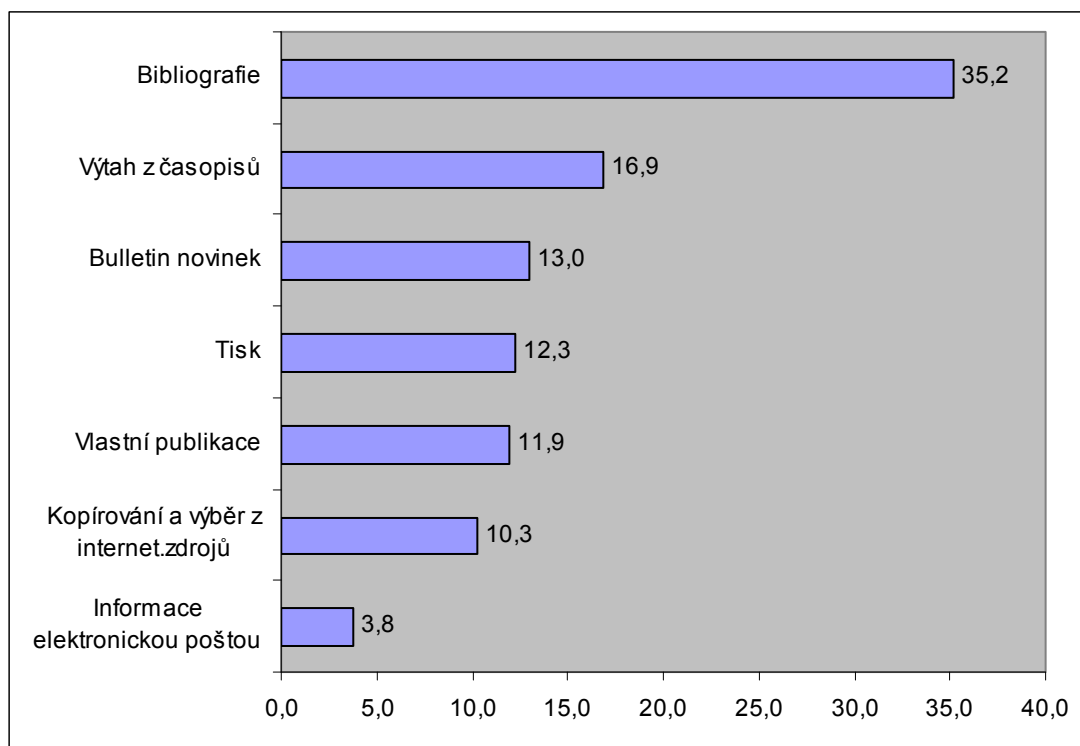

Graf 6. Nabízené hlavní služby (% knihoven). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Z grafu je zřejmé, že ve velké většině knihoven jsou poskytovány prezenční výpůjčky či výpůjčky domů. Další služby spojené s využíváním digitálních informací a nových technologií nabízí velmi omezený počet knihoven. Malý výskyt lze zaznamenat i u služeb jako je kopírování či meziknihovní výpůjčky. Příznivější situace je u škol státních. Rozdíl mezi základním a středním stupněm škol je také zřejmý, ve prospěch středního. Všeobecně se dá shrnout, že střední školy poskytují různorodější služby a přístup k novým technologiím. K Internetu mají žáci středních škol přístup v 45%, na základních školách 24%.

Informační služby

Téměř polovina knihoven na tuto otázku vůbec neodpověděla.

Graf 7. Nabízené informační služby (% knihoven). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Z těchto služeb je relativně nejvyužívanější služba vypracování bibliografie (přes 30%). Ostatní služby nabízí pouze desetina knihoven. Tyto služby málo využívají i vyučující. Z 30% knihoven, které připravují bibliografie, tuto službu využilo pouze 14% učitelů.

Výpůjčky

Nejvyžadovanější a nejčastěji poskytovaná služba školních knihoven. Žáci základního stupně využívají výpůjčky nejvíce; polovina z dotázaných uvedla, že má vypůjčenou knihu. Tito žáci si převážně vybírají knihy sami (70%), k povinné četbě či kvůli zadanému úkolu si půjčují knihy jen zřídka (10%).

Na středním stupni je procento výpůjček značně nižší (40%). Důvody vypůjčení se také mění. Více než 40% knih je vypůjčeno k povinné četbě, 30% dle vlastního výběru a 25% k vypracování zadaného úkolu.

Programy výchovy uživatele knihovny

Kromě výše zmíněných všeobecných služeb jsou pro školní knihovny důležité údaje o dalších, specifických programech. Mezi ně patří podpora čtenářských návyků, výchova k užívání informačních zdrojů, schopnost

užívat nové technologie a digitální média. Polovina všech knihoven nabízí programy podpory čtenářství a zahrnuje je do svých plánů aktivit nejčastěji. Státní školy vyvíjejí více aktivit v oblasti využívání informačních zdrojů (48% - státní ; 34% – soukromé). Velmi malé procento knihoven (8%) se věnuje přípravě žáků k využívání nových technologií.

Školní knihovny jsou orientovány téměř výhradně na pokrytí základních či minimálních služeb. Prostředky, kterými disponují, nedovolují organizovat přípravné programy v dalších oblastech informační výchovy. Této situaci nahrává i absence personálních zdrojů, nedostatečné finance či redukovaná doba otevření knihovny.

Využívání programů pedagogů

Učitelé nejvíce využívají programy podpory čtenářství (38%) – vyšší účast je samozřejmá i základního stupně – dále mají zájem o programy spojené s využíváním knihovny a informačních zdrojů (28%), velmi malý zájem je o využívání technologií (10%).

Využívání programů žáků

U žáků je situace ještě horší. Většina žáků uvádí, že nechodí na tyto akce vůbec. 45% žáků nenavštívilo nikdy žádný program připravený pro ně (výstavy, setkání se spisovatelem apod.). Tyto údaje uvedli žáci 2. ročníku základního stupně. Žáci 3. ročníku se účastnili v 31% některých programů a 36% z nich se účastnilo programů přípravy uživatele. Na středním stupni se 21% žáků zúčastnilo některých aktivit a 12% přípravy uživatelů. Ne všechny školní knihovny nabízejí rozmanité programy pro své uživatele; z dotazníků však vyplynulo, že je žáci využívají méně než jaká je nabídka.

Služby mimo vyučovací dobu

Služby se různí podle typu škol (soukromé či státní, základní či střední). Knihovny soukromých škol jsou otevřeny mimo vyučování v 55% a státní školy v 35%, jedná se o dobu 1 – 5 hodin týdně. Většinou je tato doba využívána k prohlížení dokumentů, čtení v knihovně, k vypracování domácích úkolů a k výpůjčkám. Méně jsou umožněny i jiné aktivity: využívání počítačů, práce s Internetem apod. V podstatě jde o stejné služby jako během vyučování.

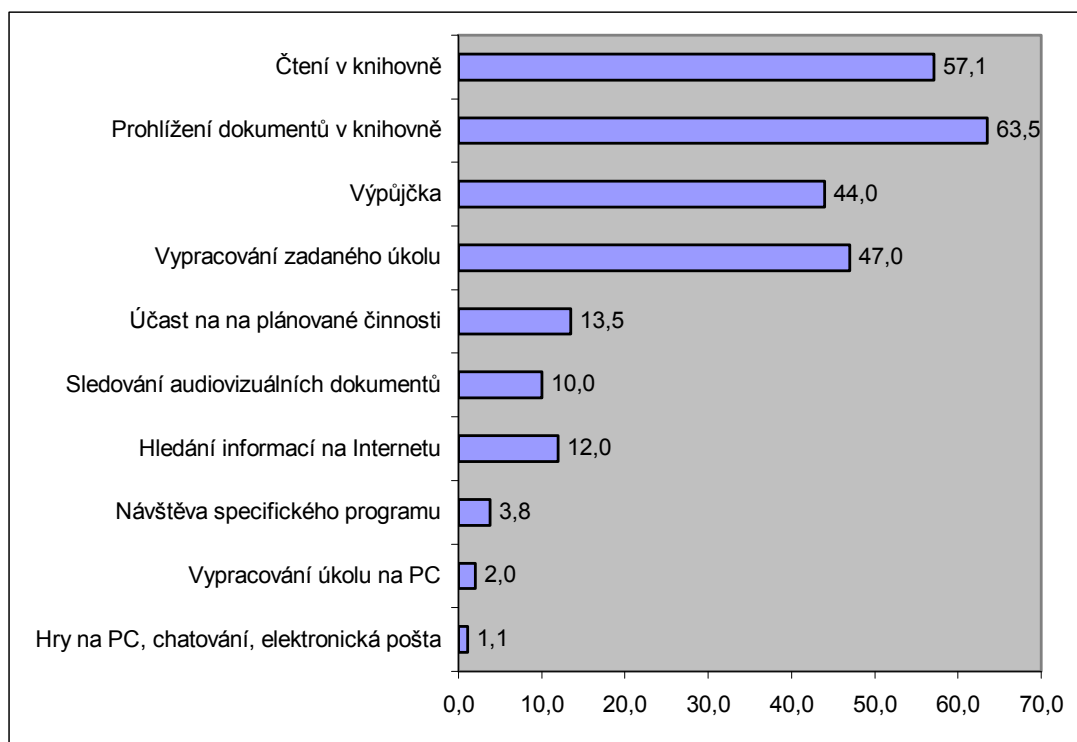
Návštěvy žáků

Žáci všech typů škol uvádějí, že do knihovny chodí málo. Více ji navštěvují žáci základního stupně. Pouze 15% žáků základního stupně navštěvuje knihovnu *velmi často*, což souvisí i se skutečností, že zde často existuje knihovna třídy – u 90% škol. 46% žáků základního stupně

chodí do knihovny jednou týdně a 27% měsíčně. Více než 70% žáků všech věkových kategorií chodí do knihovny jednou za měsíc a téměř 50% týdně. S věkem se počet návštěv snižuje (na středním stupni škol je to 20% týdně a 30% měsíčně). Celkový počet návštěv je nízký. Dokonce 13% žáků základního stupně a 26% žáků středního stupně uvedlo, že do knihovny nechodí nikdy. Při zjišťování údajů, kolik učitelů navštěvuje knihovnu společně se svými žáky, vyšlo najevo, že 43% učitelů na základním stupni a 75% učitelů na středním stupni nechodí se svými žáky do školní knihovny vůbec.

Činnosti žáků v knihovně

Žáci využívají knihovnu především k prohlížení knih, četbě či výpůjčkám.

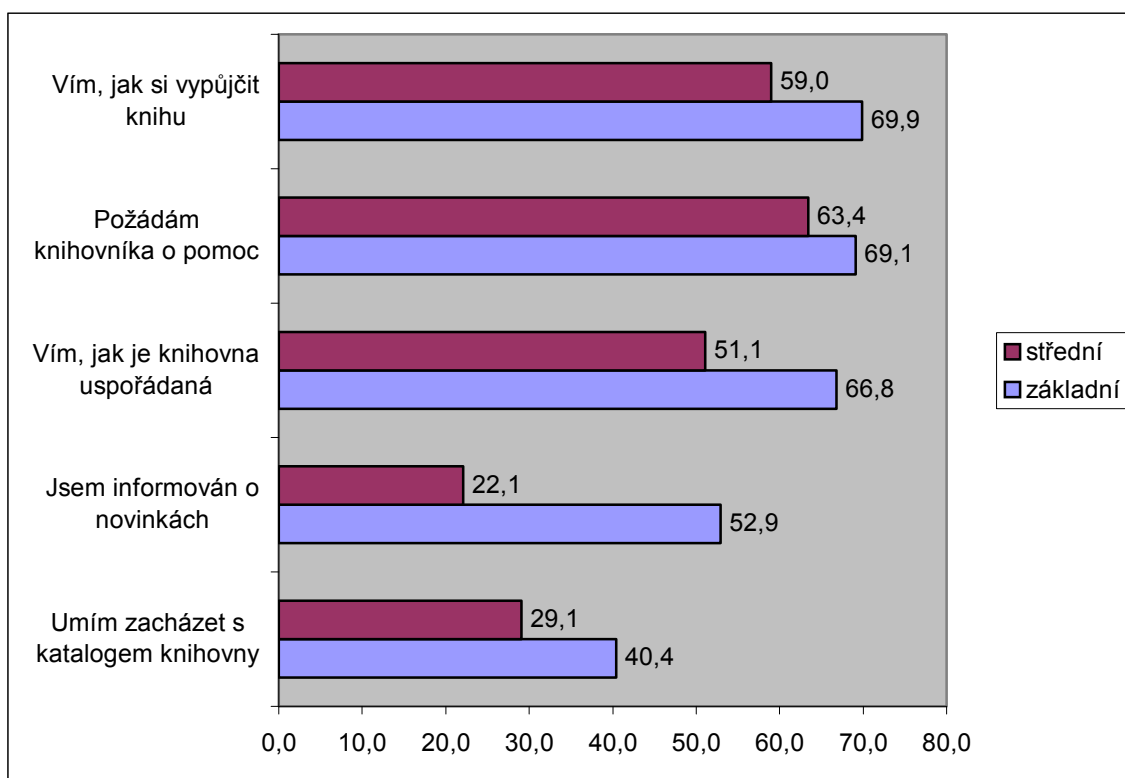
Graf 8. Činnosti, které provozují žáci v knihovně (% žáků). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Vyučovací předměty ve školní knihovně

Nejčastěji se knihovna využívá při výuce jazyka a literatury, společenských věd, zeměpisu a dějepisu. Žádný z předmětů nedosáhl 50% žáků, kteří by uvedli v odpovědi, že využívají při výuce knihovnu. Nejvíce navštěvují při výuce knihovnu žáci základního stupně.

Samostatnost žáků při využívání knihovny

Tyto údaje se týkají orientace žáků v knihovně. Zda vědí, jak jsou dokumenty v knihovně uspořádány, zda umí použít katalog, jestli byli poučeni o vyhledávání informací apod. Žáci 2. ročníku základního stupně se cítili v knihovně nejvíc samostatní či jistí. Dokázali se orientovat a znali základní pravidla užívání knihovny. S postupujícím věkem se žáci stávají méně jistými, starší žáci se celkově cítí méně samostatní a připravení k užívání školní knihovny.

Graf 9. Samostatnost v knihovně, jak ji vnímají žáci základního a středního stupně (%). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Žáci základního stupně se zdají být, kromě použití katalogu, dostatečně samostatní při návštěvě knihovny (67% ví, jak je uspořádána, 70% si umí knihu vypůjčit atd.). 60% z nich však neumí použít katalog.

Žáci středního stupně mají větší obtíže ve srovnání s mladšími žáky. 71% neví, jak zacházet s katalogem; 49% nezná uspořádání knihovny a 41% neví, jak postupovat při výpůjčce.

Pomoc knihovníka

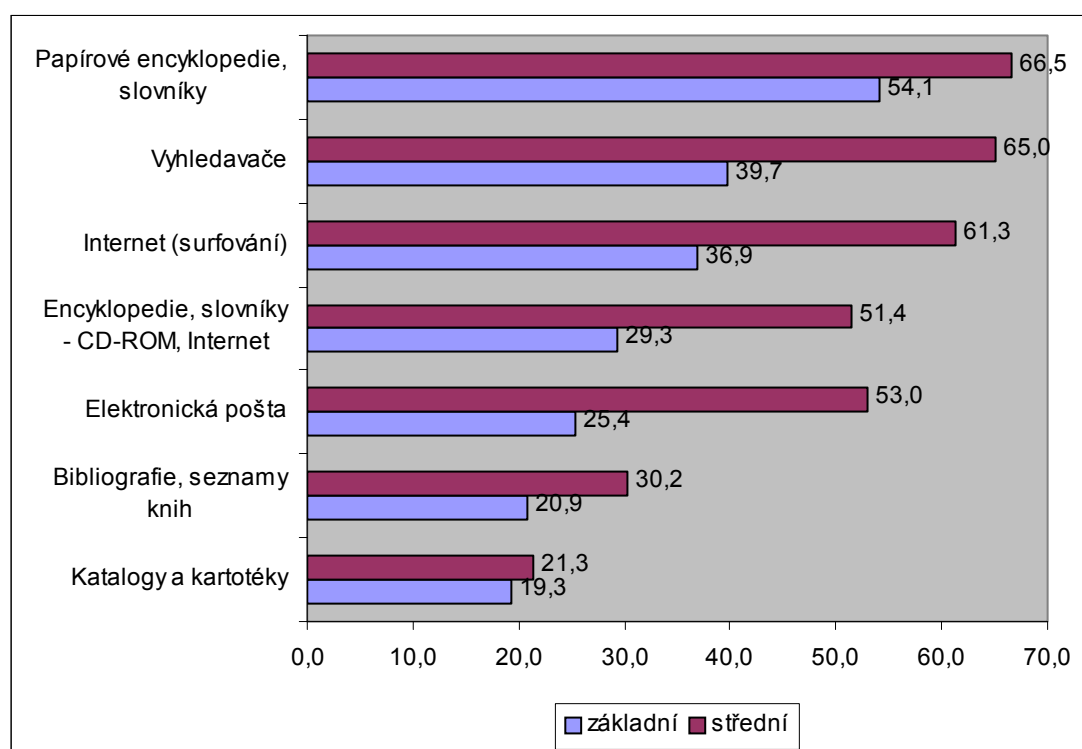
Žáci se nejčastěji obracejí na knihovníka, chtějí-li vyhledat nějaký dokument. Podle hodnocení žáků středního stupně je tato pomoc

nedostatečná. Myslí si, že pomoc knihovníka se omezuje na řešení problému typu najít dokument, ale nezasáhne při jiných, náročnějších úkolech (formování a orientace čtenářského zájmu. Například při výběru dokumentů (spokojena je méně než jedna třetina žáků), doporučení četby, nasměrování při tvorbě zadaného úkolu.

Starší žáci by přivítali zlepšení v oblasti orientace během plnění úkolů.

Schopnost využívání informačních zdrojů

Žáci základního stupně, kteří se cítili jistí v knihovně, byli při využívání informačních zdrojů značně omezeni.

Graf 10. Informační zdroje, které žáci umí používat (% žáků). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

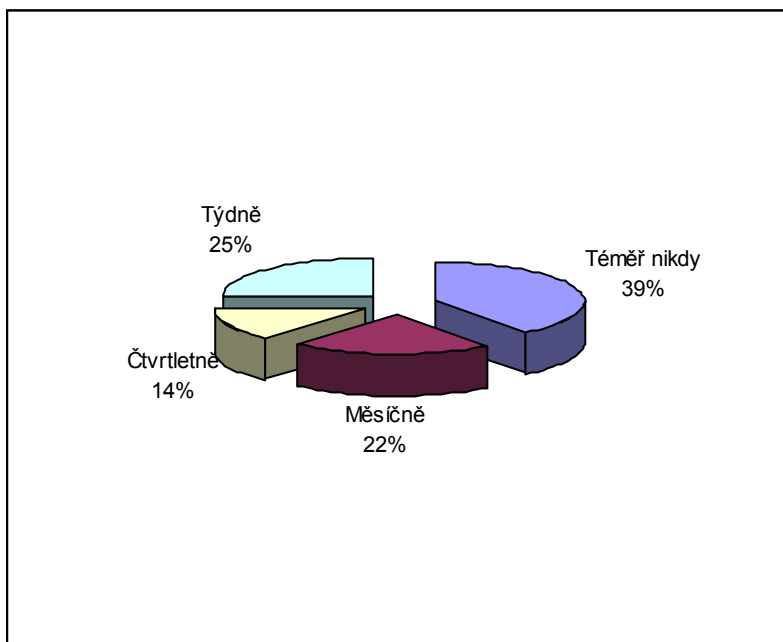
Je třeba si povšimnout, že asi 35% žáků všech typů škol neumí vůbec využívat tyto zdroje, které jsou nepostradatelné pro současnou výuku.

Součástí dotazníku byla i otázka, kdo naučil žáky tyto zdroje používat. Nejčastěji žáci odpovídali (57%), že oni sami. Učitelé se objevili pouze v 36%. U žáků základního stupně se objevily tři důležité činitele 1. rodina; 2. učitel; 3. žáci sami. Žáci středního stupně spoléhají nejvíc sami na sebe. Ve srovnání s žáky základního stupně využívají více pomoc přátel.

Využívání knihovny učiteli

Tak jako byli tázáni žáci, byli tázáni i učitelé. Měli vyjádřit, jak využívají knihovnu pro své vzdělávání a přípravy hodin, bez žáků.

Návštěvy učitelů

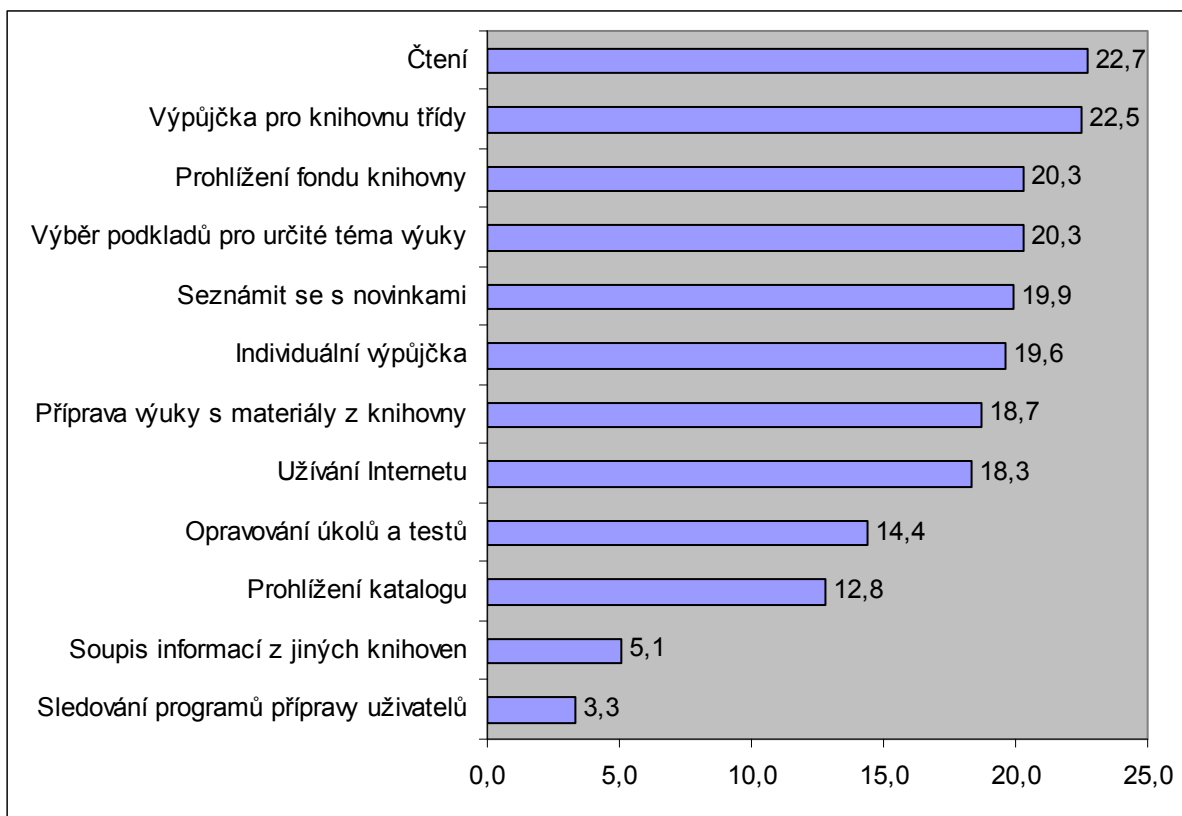

Graf 11. *Návštěvy učitelů (% učitelů)*. Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Údaje nejsou zvláště potěšující. Okolo 40% učitelů nenavštěvuje knihovnu v souvislosti s přípravou na vyučování vůbec; zbytek (46%) chodí do knihovny méně než 1x za měsíc.

Činnosti učitelů v knihovně

Učitelé v knihovně realizují jen málo činností vztahujících se k jejich výuce.

Graf 12. Činnosti učitelů ve školní knihovně, bez žáků (% učitelů). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

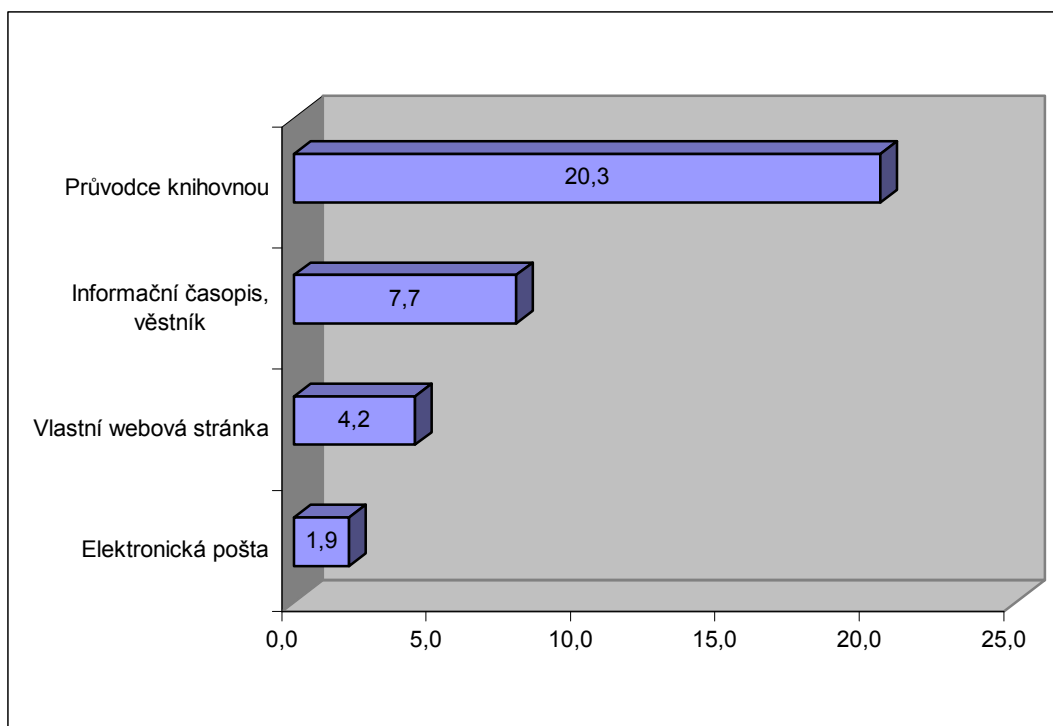
Žádná z aktivit učitelů není provozována více než 23%. 40% učitelů nevykonává v knihovně žádné přípravy.

Strategie k podpoře využívání knihovny

Důležitý aspekt studie bylo i hodnocení činností, které vykonávají knihovníci i učitelé, aby podpořili využívání knihovny. Tyto činnosti mohou být dvojího druhu, rozšíření činností knihovny a specifické programy podpory využívání knihovny.

Práce knihovny

72,4 % knihovníků neodpovědělo na otázku rozšíření aktivit knihovny.

Graf 13. *Prostředky, které používá knihovna pro rozšíření svých služeb. (% knihoven).* Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Tento graf zobrazuje nejčastější aktivity školních knihoven, ačkoliv jsou uvedena procenta velmi nízká. Školní knihovny vykazují nedostatečný či nulový počet aktivit směřujících k rozšíření svých služeb.

Práce učitelů

Hodnotily se jednotlivé aspekty při realizaci výuky jednotlivých předmětů: využívání různých informačních zdrojů, doporučování dobrovolné a povinné četby, vyhledávání informací žáky, plánování aktivit na podporu využívání informačních zdrojů, využívání učebnic, umožňování přístupu do knihovny žákům během vyučování či výuka přímo v knihovně.

Pravidelně vyučuji v knihovně	9,8
Umožňuji přístup do knihovny během vyučování	20,4
Plánuji projekty ve výuce	30,8
Plánuji činnosti k využívání inf.zdrojů	33,8
Určuji povinnou četbu	39,6
Podporuji žáky ve vyhledávání informací	47,7
Realizuji činnosti k podpoře čtení	52,0
Doporučuji nepovinnou četbu	53,7
Využívám různých zdrojů informací	72,5
Používám především učebnice	76,4

Tabulka 2. *Používané strategie vyučujících na podporu využívání knihovny* (% učitelů). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

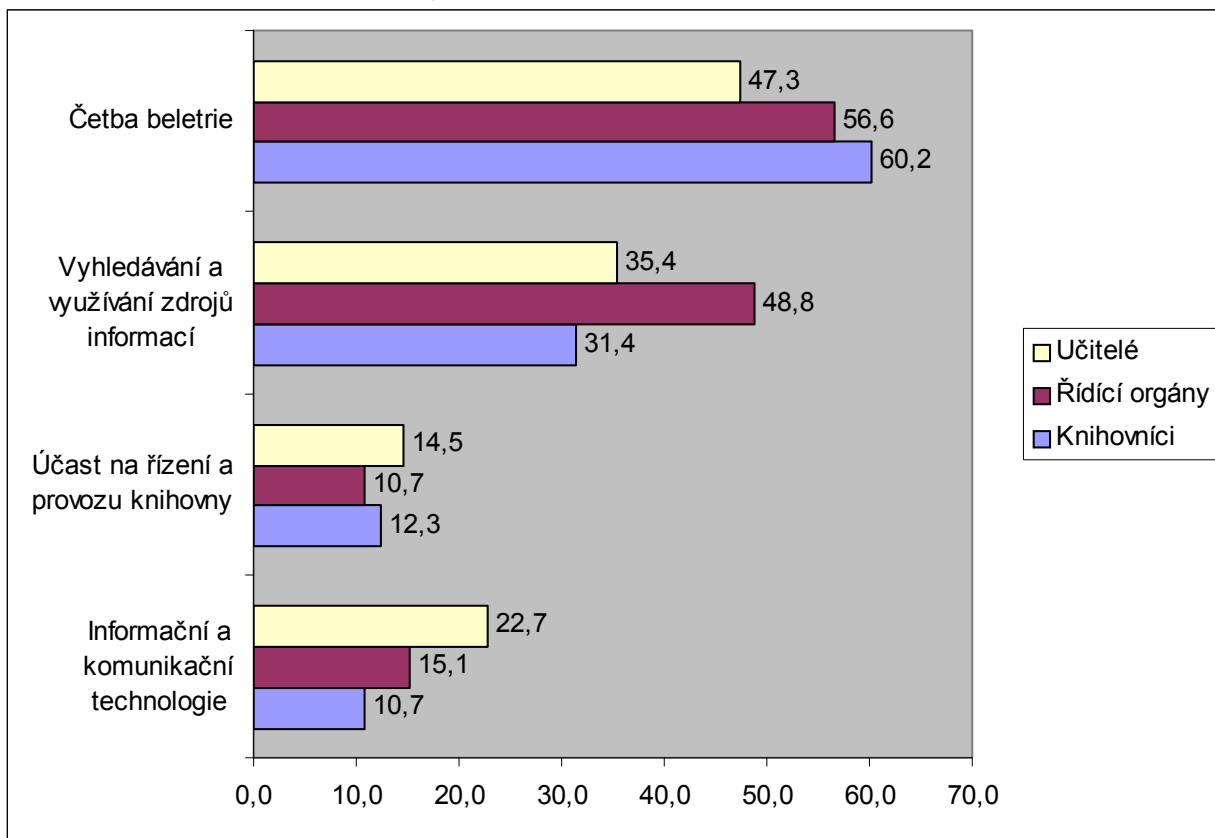
Největší procento učitelů uvádí v dotazníku, že využívá především učebnici (76,4%), ačkoliv téměř stejné procento (72,5%) využívá různé informační zdroje.

Činnosti, při kterých je nutná přímá účast či aktivita žáka v knihovně, jsou velmi omezené. Návštěva knihovny celou třídou při výuce je daleko menší, je-li umožněn přístup žákům mimo vyučování. Velká většina učitelů (93,7%) uskutečňuje aktivity na podporu čtenářských návyků ve své třídě. Pohled žáků na tuto situaci je ještě negativnější. Žáci tvrdí, že některé z činností, při kterých je využívána knihovna, jsou ještě méně častější, než uvádějí učitelé (např. 57% učitelů uvádí, že nikdy nepracují s žáky v knihovně; žáci tento fakt uvedli v 67,2 %) Až 94,6% žáků prý nenavštěvují knihovnu vůbec či málo. 47% učitelů vyžaduje vyhledávání informací, z pohledu žáků to bylo jen 10 procent. Na základním stupni je využívána naučná literatura (podle žáků alespoň v 32%; na středním stupni pouze v 10%. Podle žáků není funkce školní knihovny prakticky začleněna do výuky.

Hodnocení

Hodnocení služeb různými skupinami dotazovatelů (knihovníků, učitelů, řídicích orgánů, žáků) by mělo ovlivnit plánování, řízení, organizaci a dynamizaci školních knihoven ve Španělsku. Při hodnocení různými činiteli byly shromážděny názory řídicích orgánů, knihovníků, učitelů a žáků na funkci a důležitost školní knihovny v samotném vzdělávacím centru.

Hodnocení služeb pro žáky

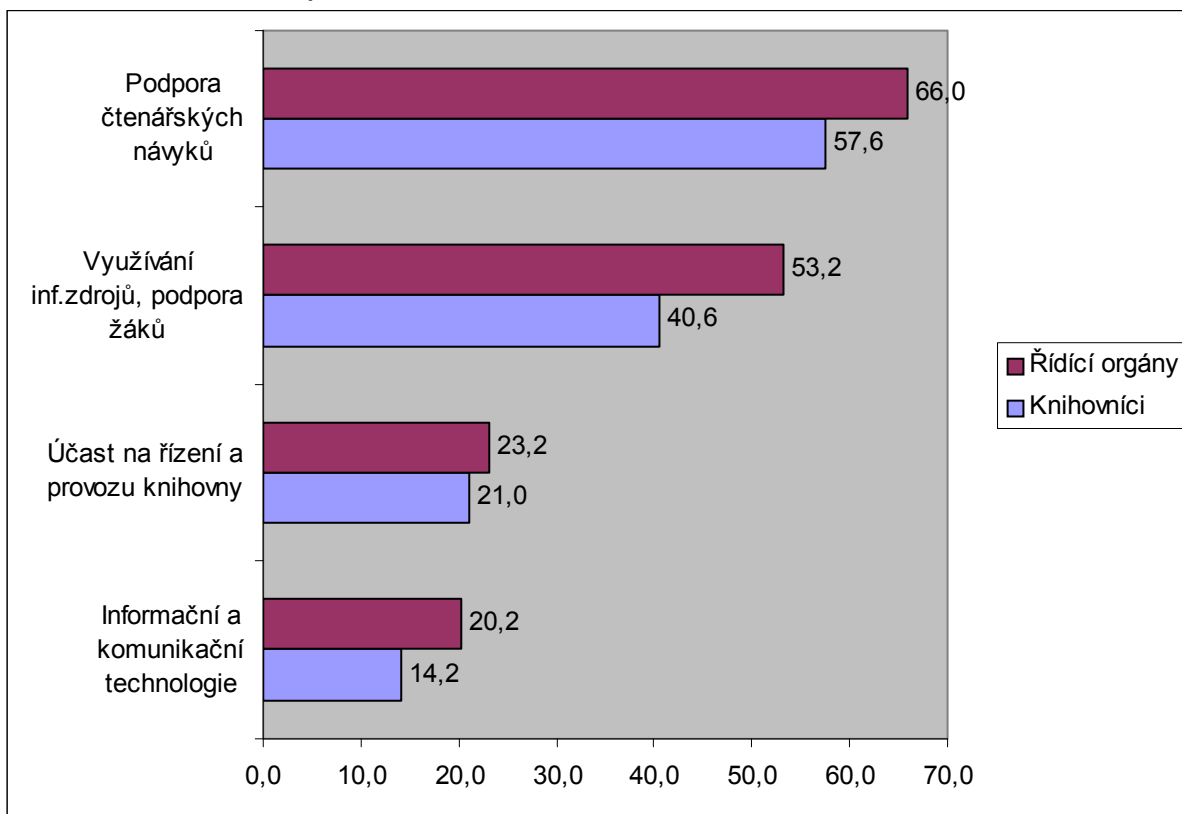

Graf 14. Využívání služeb, které nabízí knihovna žákům (velmi dobré, dobré v %).
Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Hodnocení je podle grafu celkem negativní, kromě nabídky beletrie (všechny skupiny hodnotí kolem 50% pozitivně). Nejhůře je naopak hodnoceno zapojení žáků do řízení a provozu knihovny. Také využívání informačních technologií je hodnoceno záporně.

Celkově hodnotily služby žákům řídicí orgány a knihovníci o něco pozitivněji než učitelé.

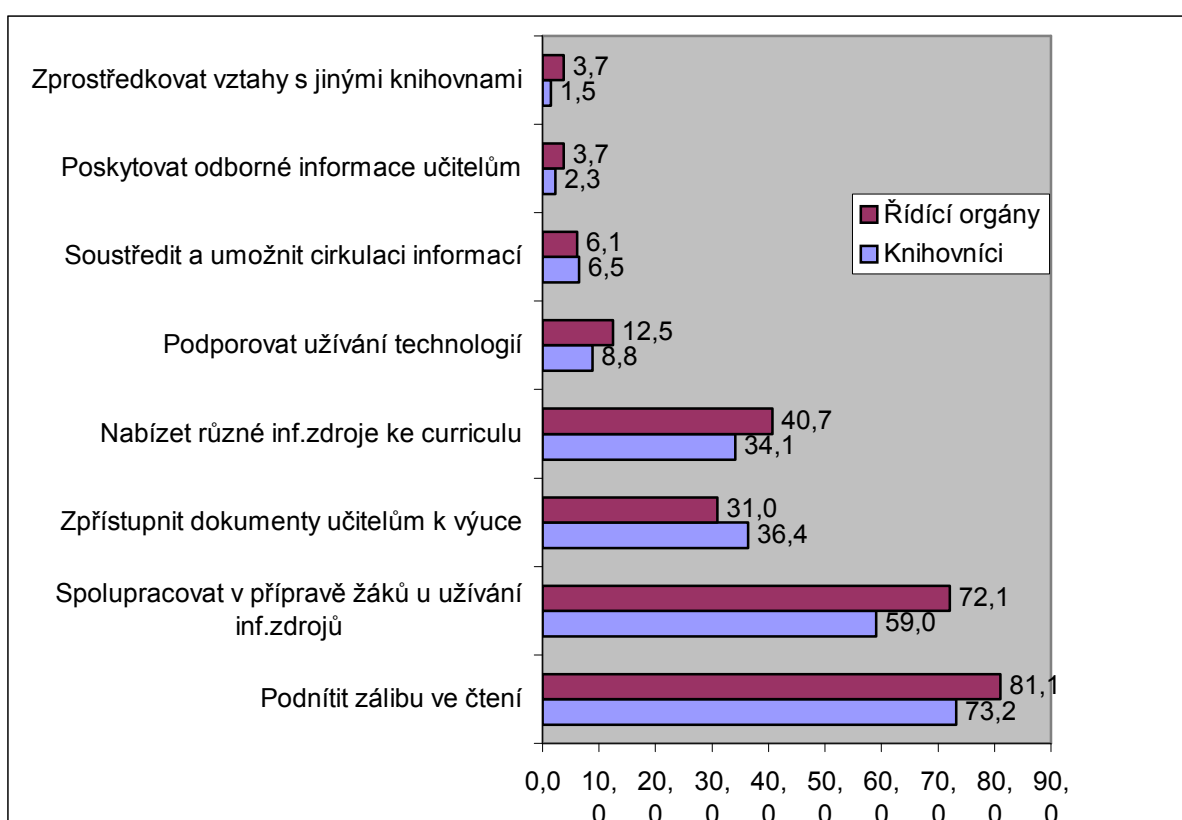
Hodnocení služeb pro učitele

Graf 15. *Využívání služeb, které nabízí knihovna učitelům (velmi dobré, dobré v %).*
Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Názory knihovníků a řídicích orgánů jsou pozitivní ve dvou hodnocených aspektech: četba beletrie a používání informačních zdrojů; v obou případech kladné hodnocení dosáhlo či převýšilo 50% dotazovaných. Stejně jako u žáků bylo negativně hodnoceno zapojení do řízení knihovny či využívání technologií (80%). Knihovníci ještě upozornili na rozdíly mezi základním a středním stupněm škol. Učitelé středního stupně škol využívají uvedených služeb ještě méně než jejich kolegové ze základního stupně.

*Výsledky hodnocení podle různých činitelů
Stupeň spokojenosti
Hodnocení řídicích orgánů a knihovníků*

Graf 16. *Aspekty, ve kterých knihovna dosahuje uspokojivých výsledků – z pohledu řídicích orgánů a knihovníků (%)*. Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Dotazovaní ocenili nejvíce aktivity v oblasti podpory čtenářství (73 – 81%) či přípravu žáků na užívání informačních zdrojů (59 – 72%). Na základním stupni byla více ceněna podpora čtení pro zábavu a na středním stupni příprava na využívání informačních zdrojů. Informační zdroje týkající se kurikula byly označeny za pozitivní. Neuspokojivý stav převládá v oblasti užívání nových informačních a komunikačních

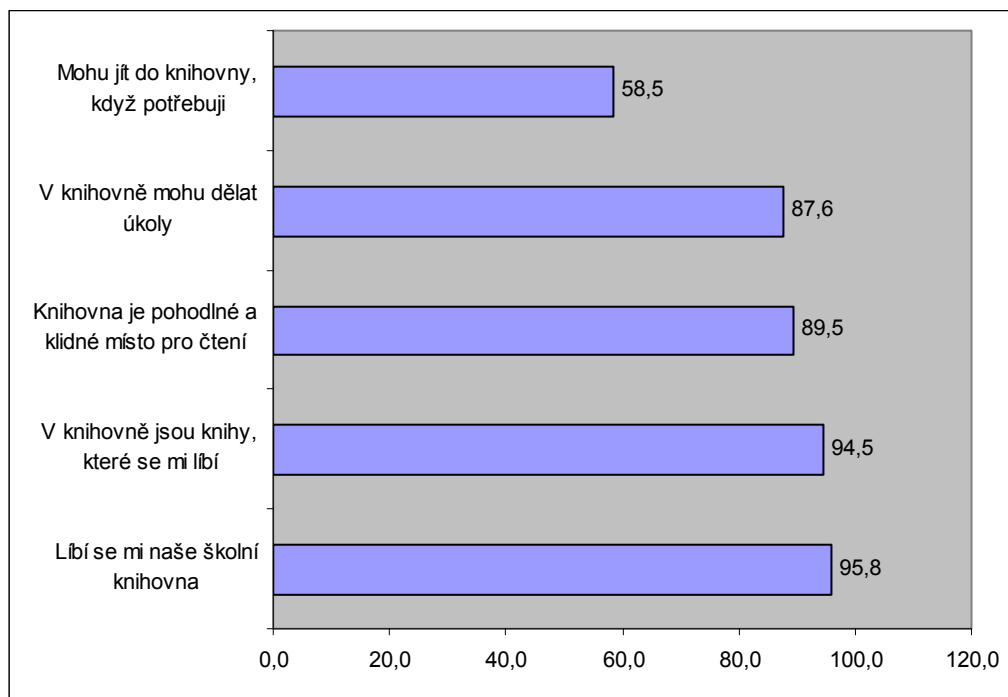
technologií a nedostatek digitálních nosičů informací ve školních knihovnách (pouze 10% spokojených dotázaných).

Hodnocení učitelů

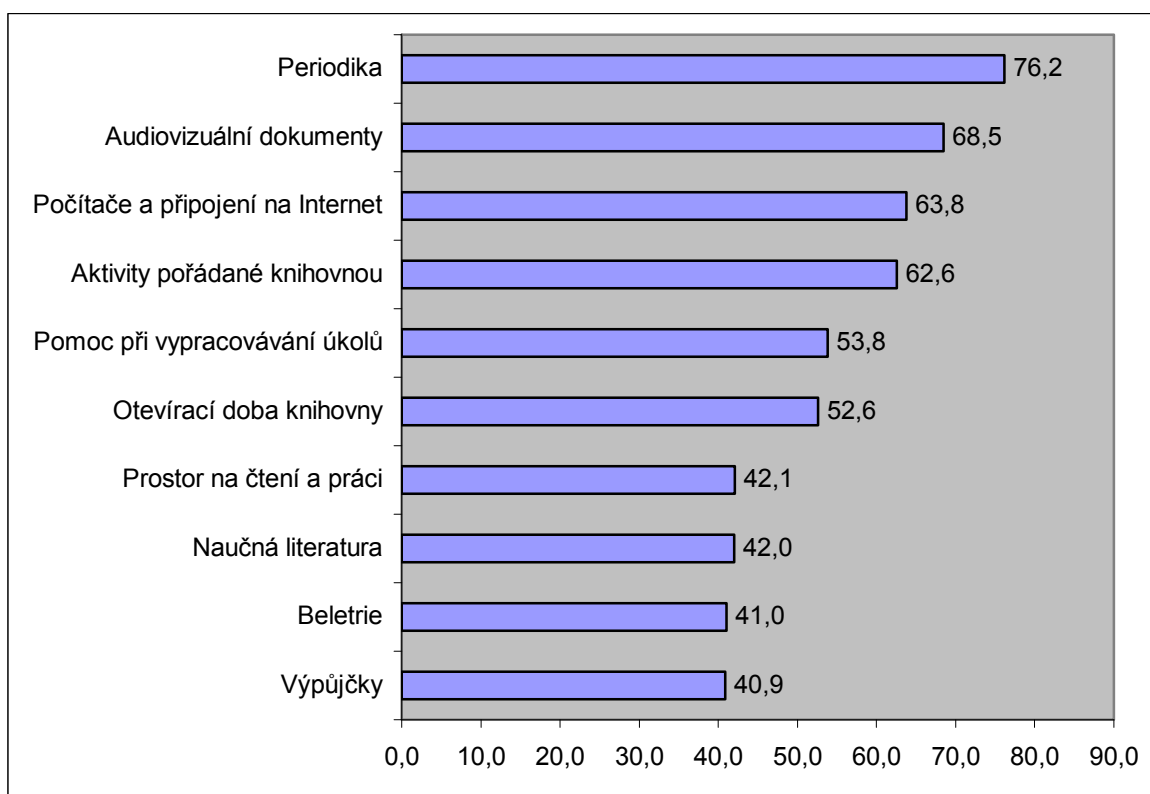
Podpora čtenářství a příprava užívání informačních zdrojů, tyto dvě ústřední funkce školní knihovny, byly hodnoceny učiteli zcela odlišně. Učitelé je hodnotí mnohem negativněji. Žádné z kritérií hodnocení použité pro analýzu stupně spokojenosti nedosahuje 50% pozitivních hodnocení učiteli. Nicméně, učitelé oceňují knihovnu jako stimul, vedoucí k zálibě ve čtení (46,5% hodnotí *dost upokojivě*), zpřístupnění zdrojů informací žákům (42,7%), různorodost informačních zdrojů ke kurikulu (38,2%) a dokumenty v knihovně (34,6%). Zbylé kategorie nedosáhly 25% kladných hodnocení (kategorie – viz graf č. 16).

Hodnocení žáků

Žáci různých věkových skupin (viz úvod studie) ocenili pozitivně tyto kategorie: prostor, výpůjčky, knihy a ostatní dokumenty. Žáci středního stupně a maturanti jsou značně kritičtí k ústředním hlediskům hodnocení školní knihovny: pomoc knihovníka a činnosti, organizované knihovnou. Nejmladší žáci vyjadřovali nejvíce pozitivních hodnocení. Tito žáci hodnotí méně pozitivně pomoc knihovníka (31% hodnotí negativně) a možnost jít do knihovny, když potřebují (41,5% negativně).

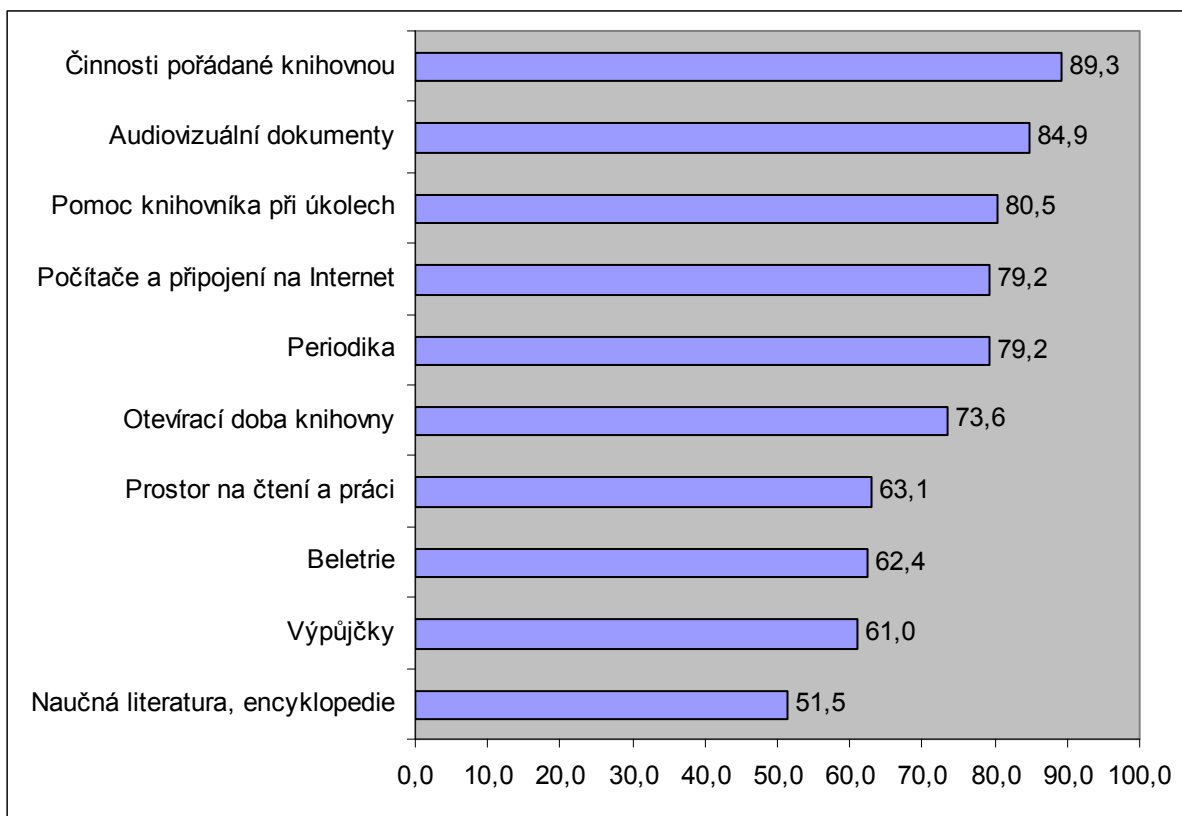

Graf 17. Názory žáků – 9 let (%). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Graf 18. *Názory žáků – 11 let (špatné nebo průměrné hodnocení, v %).* Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Žáci oceňují kladně výpůjčky, beletrii, naučné knihy a prostor na čtení a práci. Nejhůře hodnotí vybavenost knihovny periodiky.

Graf 19. Názory žáků – 14 let a 17 let (špatné nebo průměrné hodnocení v %). Zdroj: Studie z let 2004 – 2005 [viz seznam literatury č. 1 – hlavní zdroje].

Nejkritičtější k fungování a službám knihovny je právě tato skupina žáků. V 83,3% hodnotí činnost knihovny jako špatnou či průměrnou, v 80% hodnotí negativně pomoc knihovníka a vybavení knihovny.

Spokojenost s dosaženými výsledky školních knihoven je vyšší u řídicích orgánů a knihovníků než u pedagogů. Například stimulaci záliby ve čtení hodnotily řídicí orgány jako „dostatečně uspokojivou“ v 80%, knihovníci v 70% a učitelé pouze v 37%. Žáci byli celkem pozitivní v pohledu na prostor, výpůjčky, knihy i dokumenty. Žáci středního stupně byli značně kritičtí k práci knihovny (80% hodnotilo tuto práci jako „špatnou či průměrnou“).

Hodnocení podle dalších kritérií

Ve studii se dále zjišťovalo, jak hodnotí důležitost školní knihovny ve vzdělávací komunitě jednotlivé skupiny dotazovaných. Učitelé i řídicí orgány pohlížejí na školní knihovnu jako na důležitý prvek ve vzdělávání (menší význam školním knihovnám přikládají rodiče žáků, v doplňkových

dotaznících). Řídící orgány vidí význam knihovny jako hodně důležitý v 87,2%; učitelé v 72,1% a žáci v 54,6% (rodiny žáků v 36%). U skupin řídicích orgánů, učitelů a knihovníků je shoda v této oblasti, vidí zároveň i nutnost zvýšit rozpočet na knihovnu, aby bylo možno zabezpečit obnovování fondu a zlepšit služby pro žáky a učitele. Žáci by rádi viděli zlepšení především v oblasti technologií (více počítačů, připojení k Internetu, větší zastoupení elektronických dokumentů ve fondech).

Pokrok a limity španělských školních knihoven v posledních letech:

Centrální knihovna.

25% centrálních knihoven funguje 5 – 15 let, dalších 25% existuje více než 15 let. Polovina školních knihoven vytvořila projekty ke zlepšení své práce. Negativa: V 90% škol základního stupně (80% středního stupně) dále působí knihovny třídy (učebny) bez žádného vztahu k centrální knihovně. Jen 20% škol využívá svou školní knihovnu výhradně pro účely, pro které byla založena).

Vybavení, zařízení, technologie.

Pracovní podmínky (světlo, hluk, bezpečnost, přístup atd.) se zlepšily. 64% knihoven je označuje za „částečně vyhovující“. Negativa: Technologie tvoří jeden z nezáporněji hodnoceného aspektu, ačkoliv do škol přišly určité dotace na informační vybavení, školní knihovny z toho většinou žádný užitek neměly. Pouze 8% knihoven má dostatečné vybavení (počítače pro knihovníka i uživatele, připojení na Internet). Velký nedostatek je i ve vybavení školních knihoven pro osoby se zrakovým či jiným postižením.

Fondy.

Hlavními dokumenty školních knihoven jsou stále knihy, ale často se začínají objevovat ve větší míře i jiné typy dokumentů – periodika (vlastní 67% knihoven ve svém fondu), audiovizuální dokumenty (60%), elektronické dokumenty (40%). 60% knihoven využívá automatizovaný knihovnický systém (Abies, Pergam), polovina školních knihoven využívá MDT. Multimediální charakter fondů školních knihoven roste, zvýšila se automatizace knihoven (z 39% v roce 1997 na současných 60%). Negativa: Převládají knihy, pouze 8,8% školních knihoven splňuje doporučení IFLA o složení fondu. 20% knihoven nemá doporučený minimální počet knihovních jednotek (2 500). Neprovádí se pravidelné

vyřazování dokumentů. Ve školních knihovnách je nedostatečný přístup k datům.

Personální obsazení.

I přes určité výhrady týkající se pomoci knihovníků, uživatelé jejich práci hodnotí kladně (více na základním stupni škol) V 57,5% škol existují podpůrná uskupení na podporu knihovny (především složená z učitelů). Negativa: Osoby, které vykonávají funkci knihovníka, nemají většinou dostatečnou odbornou přípravu. I pomoc profesionálních knihovníků je hodnocena jako nedostatečná. V některých školách jsou placeni z příspěvků asociací rodičů externí profesionální knihovníci. Dochází i k určité nestabilitě v této profesi, 50% školních knihovníků pracuje v knihovně méně než 3 roky.

Organizace a fungování.

Počet školních knihoven, které spolupracují s veřejnými knihovnami, se zvýšil (z 19% v roce 1997 na 28%). Negativa: Rozpočet knihoven je nedostatečný pro zajištění kvalitního provozu. Knihovny jsou málo otevřené během vyučování. Doba otevření je redukována. Interní spolupráce (knihovník – učitel) vázne. 13,2% učitelů je dostatečně informováno o činnostech knihovny. 17,2% knihovníků se účastní různých schůzí učitelů ročníků či cyklů a podílí se na plánování činnosti společně. Neexistuje téměř žádná spolupráce s ostatními školními knihovnami. V 60 % školních knihoven není vypracován žádný dokument o evaluaci, statistika apod.

Služby a uživatelé.

80% školních knihoven má jako hlavní službu výpůjčky. 60% knihoven rozvíjí činnosti na podporu čtenářství a 45% knihoven připravuje žáky na využívání informačních zdrojů. Školní knihovnu častěji navštěvují žáci základního stupně, více se účastní i různých akcí pořádaných knihovnou (setkání s autory, výstavy apod.). Žáci středního stupně využívají knihovnu k práci na zadaných úkolech, ke čtení či vyhledávání informací. 40% žáků základního stupně se orientuje v knihovně a zná základní pravidla užívání knihovny (kromě katalogů). Žáci středního stupně škol jsou více jistí při užívání informačních zdrojů. Negativa: Informační služby neposkytuje 80% školních knihoven, ve zbylých 20% je využívají jen učitelé. Pouze 34,6% knihoven je otevřeno i po vyučování. 50% žáků středního stupně nechodí do knihovny ani jednou za měsíc. Pouze malá část učitelů středního stupně škol navštěvuje pravidelně školní knihovnu se svými žáky v rámci vyučování.

3.3.3 Situace po roce 2004 : snaha o další zlepšování

Spolupráce BPE v Burgosu se školními knihovnami

Činnost v oblasti zlepšování stavu školních knihoven studií Nadace Sáncheze Germána Ruipérezze neskončila. Jedna z aktivit se snaží o lepší spolupráci mezi veřejnými a školními knihovnami.

Během roku 2004/05 Veřejná státní knihovna (BPE) a Centrum odborné přípravy a inovace ve vzdělání (CFIE) v Burgosu vytvořily se souhlasem Provinční správy vzdělávací plán rozvoje školních knihoven. Uvedený plán měl tyto cíle:

- Podíl učitelského sboru na organizaci knihovny – nákup materiálů, vyřazování, příprava užívání a rozšíření fondu
- Podíl řídicích orgánů a pedagogů na procesu automatizace knihovny
- Přesvědčit učitele o významu knihovny jako základního zdroje na podporu vzdělávacích procesů
- Přizpůsobit technologické nástroje, které usnadní vedení knihovny
- Podporovat užívání knihovny žáky.

Při realizaci tohoto plánu se rozhodlo, že učitel pověřený vedením knihovny s podporou knihovníků BPE. Ohodnotili společně fondy, které má každá škola, označili materiály, které je nutné uložit do skladu z důvodu nevhodnosti. Stejně tak uskutečnili vyřazení dokumentů, stanovili politiku nákupu či politiku dotací, neboť fondy by měly být vyvážené a aktualizované.

Řídící orgán a vedoucí školní knihovny společně s knihovníky studovali charakteristiku prostoru, který knihovna zaujímá v současnosti. Analyzovali, zda se počítá s informačním vybavením, které umožní prohlížet fondy jak knihovníkovi, tak žákům.

Projekt byl uskutečněn v rozmezí února až května 2005 ve všech školách provincie. Školní knihovníci se projektu věnovali několik dní a ředitelé škol podporovali jejich práci. Za BPE spolupracovali 3 pomocníci z knihovny. Návštěvy škol vykonávali každých 14 dní.

Hlavní závěry z projektu:

- Nutná knihovnická příprava učitelů
- Školy potřebují pracovní síly. Dala by se využít praxe studentů knihovnictví

- Zredukovat pracovní úvazek učiteli, který má knihovnu na starosti a část těchto hodin převést na práci ve školní knihovně.

I. národní kongres školních knihoven

V říjnu 2006 se konal 1. národní kongres školních knihoven (El Primer Congreso Nacional de Bibliotecas Escolares), jehož čestnému výboru předsedala španělská královna Sofie. Kongres byl uspořádán Sdružením Kastilie a Leónu a Nadací FGSR.

Setkání spojilo instituce a osoby se schopností podnit, vytýčit a rozvíjet aktivity, které mohou vyvolat reálný pokrok školních knihoven ve Španělsku a přizvat k tomuto úkolu všechny sektory – politický, vzdělávací a veřejný.

Kongres vyvolal dialog a spolupráci mezi různými úřady, které by vedly k harmonizaci politiky rozvoje školních knihoven, a povzbudil tvorbu struktury spolupráce. Počítalo se s účastí mezinárodních a národních odborníků.

Hlavní témata:

- ✓ Školní knihovna v kontextu vzdělávacího systému, nástroj pro zkvalitnění výuky, odstranění nerovností a rozvoj schopností potřebných v informační společnosti
- ✓ Institucionální programy pro rozvoj a zlepšení školních knihoven, plány a projekty veřejných úřadů s účastí různých institucí, lidské zdroje spojené s řízením a užíváním školní knihovny
- ✓ Struktura kooperace, sítě školních knihoven

Na úvod promluvil spisovatel Fernando Savater, profesor Fakulty filozofie Madridské univerzity (Alcalá de Henares), Alejandro Tiana, sekretář státního vzdělávání a Vicente Riviere z Ministerstva vzdělávání a vědy (MEC).

Své zkušenosti představila Lourense H.Das, regionální ředitelka IASL pro Evropu v příspěvku „Školní knihovny a vzdělávací systém“. Institucionální programy školních knihoven uvedla Mónica Baró, ředitelka Oddělení knihovnictví a dokumentace při Univerzitě Barcelona a Max Butlen, ředitel národního institutu výzkumu v pedagogice v Lyonu. Vystoupila i Teresa Mañó, profesorka Oddělení knihovnictví a dokumentace Univerzity Barcelona. O sítích školních knihoven pojednala

Ana Bela Pereira Martins – členka Kabinetu sítě školních knihoven, Portugalsko a Kathy Lemaire, ředitelka Asociace školních knihoven, Velká Británie.

Tento kongres je pouhým dalším článkem řetězu setkání věnovaných školním knihovnám.

Účastníci kongresu shromáždili a shrnuli závěry z Národního setkání školních knihoven z roku 1997 a uvedli doporučení ze zprávy o situaci školních knihoven ve Španělsku vypracované FGSR.

Byly označeny změny a větší zájem různých veřejných úřadů o školní knihovny. Nakonec odborníci konstatovali, že stav školních knihoven ve Španělsku je stále ještě nedostačující ve srovnání s okolními zeměmi. V tomto smyslu se znovu potvrzuje potřeba zavést a obecně rozšířit ve všech vzdělávacích centrech neuniverzitního typu model školní knihovny podle požadavků současné společnosti. Je třeba začlenit školní knihovny do vzdělávacího projektu a podpůrných metod aktivního vzdělávání. Veřejným úřadům odpovědným za vzdělávání se klade za úkol vytvořit osobu školního knihovníka, který musí mít pedagogické i knihovnické kompetence. Konstatuje se užitečnost studií, které analyzují globální situaci školních knihoven a jejich kladný dopad na vzdělávání. Jako užitečné byly označeny ty projekty, které mají kontinuitu a u kterých probíhá evaluace dosažených výsledků. Vyzdvihl se význam sítí školních knihoven – obohacují zdroje informací, odbornou kvalifikaci pracovníků knihoven, kvalitu služeb a výměnu zkušeností. Po veřejných úřadech se požaduje, aby vytvořily střediska centra technické, odborné a dokumentační podpory sítě školních knihoven. Spolupráce veřejných knihoven se školními knihovnami se postupně zlepšuje.

4 Situace školních knihoven a knihovnictví zemí Latinské Ameriky

4.1 Knihovnictví

Situace v zemích Latinské Ameriky je naší, české, realitě vzdálenější než situace ve Španělsku. Se španělským knihovnictvím je knihovnictví latinskoamerické pevně spjaté, jazykem i kulturou. Někteří odborníci pokládají Latinskou Ameriku za „půvabný a zvláštní postmoderní region se všemi možnými protiklady a možnostmi“, takové je i knihovnictví této oblasti. Velké kontrasty nalézáme u dosažené úrovně, například u národních bibliografií – v Argentině neexistuje národní bibliografie, sousední Brazílie má zpracovanou národní bibliografii na špičkové světové úrovni.

Ve většině (16) zemích existuje zákon o povinném výtisku (chybí např. v Guatemale), k revizi legislativy o povinném výtisku došlo v Chile, Kubě, Peru a Venezuele, Brazílie a Mexiko se připravuje na změnu. V některých zemích stále platí legislativa z 70. a 80. let minulého století. Většina národních bibliografických agentur klade důraz na tištěné dokumenty, pouze 25% zemí podchycuje i elektronické knihy.

Národní bibliografie existují ve 14 zemích, kromě Argentiny, Guatemaly a Panamy. Některé země (Brazílie, Kuba, Mexiko, Peru a Venezuela) mají relativně úplné národní bibliografie, jiné země vypouštějí ze svých národních bibliografií množství dokumentů. Národní agentury zemí Latinské Ameriky využívají mezinárodní standardy pro jmenné i věcné zpracování i mezinárodní číslování jako ISBN a ISSN. 76% zemí používá formát MARC. V méně než jedné třetině zemí existuje program CIP. Ve většině zemí stále zůstává preferovanou formou tištěná forma vydávání národních bibliografií, ale přístup k Internetu je stále oblíbenější. V řadě zemí chybí finanční a lidské zdroje potřebné pro vydávání kvalitní a včasné národní bibliografie. Polovina agentur pokládá distribuci za neefektivní. V Latinské Americe se národní knihovny snaží o bibliografickou kontrolu národní produkce a přispění k univerzální bibliografické kontrole. Je zde však ještě mnoho rezerv a výzev.

Národní knihovny v Latinské Americe zprovoznily on-line katalogy pokrývající značnou část jejich produkce – zejména dříve vydané.

V důsledku nedostatečné legislativy není podchycena podstatná část souběžné národní produkce. Legislativa je často zastaralá, nezahrnuje nově vznikající dokumenty ani citelné postihy pro případ nedodržení zákona.

Hlavní výzvou pro národní knihovny v Latinské Americe se v současnosti stává modernizace legislativy a hledání způsobů, jak přimět nakladatele k jejich dodržování. Po aktualizaci zákona bude třeba uvažovat o zrychlení katalogizace, redukci počtu nezpracovaných dokumentů a o vydávání národních bibliografií v podobě odpovídající současným potřebám. Řada knihoven v Latinské Americe sice používá formát MARC a pravidla AACR2R, chybí však jejich kvalitní interpretace. Dalším problémem je absence souborů národních věcných autorit, které by vyhovovaly národním rysům a potřebám. Slabinou je i nedostatečná propagace národních bibliografií a katalogů – je třeba využít možnosti automatizace pro zlepšení situace v této oblasti.

Spolupráci na poli knihovnictví mezi jednotlivými regiony Latinské Ameriky můžeme sledovat již od roku 1947, v té době se konalo první setkání knihovníků Ameriky (Primera Asamblea de Bibliotecarios de América) ve Washingtonu. Pro tento účel byl zřízen výbor latinoamerického knihovnictví (Comité de Bibliografía Bibliotecología Latinoamericana), který vyslal na toto setkání představitele z různých zemí Latinské Ameriky. V roce 1985 vznikla na Mexické univerzitě (UNAM) báze dat INFOBILA, obsahuje záznamy o dokumentech vzniklých v Latinské Americe i dokumenty o Latinské Americe, specializované dokumenty o knihovnictví. V současné době je častým prostředkem komunikace mezi španělskými, ale i iberoamerickými knihovnicími elektronická konference „Públicas“ (od roku 1998). UNESCO zde od roku 1999 podporuje projekt digitální knihovny Iberoameriky a Karibiku – „Biblioteca Digital de Iberoamérica y Caribeña“.

4.2 Školní knihovny

Podle Světové zprávy o informacích (el Informe Mundial sobre la Información) předložené UNESCO v roce 1997–1998 jsou školní knihovny v Latinské Americe představovány v knihovnickém kontextu zřídka. Mnoho funkcí, které by mohly vykonávat, jsou zahrnuty do činností dětských oddělení veřejných knihoven. V současnosti má jen málo školních knihoven úplnou strukturu a funkci, ačkoliv jsou země jako Kolumbie, Kostarika a Kuba, které začlenily školní knihovny do svých vzdělávacích systémů.

Školní knihovny jsou jednou z priorit vzdělávací politiky a nástrojem pedagogické práce v 6 zemích Latinské Ameriky – Argentině, Chile, Kostarice, Mexika, Brazílie, Kolumbie. Bylo zřízeno „Foro Virtual“, kde se mohou sejít koordinátoři národních programů, specialisté na dětskou literaturu i školní knihovníci, aby si vyměnili názory. Výsledky tohoto fóra mají být zpracovány a poskytnuty zpětně jednotlivým vládám, které chtějí národní programy školních knihoven zavést.

Už v roce 1982 vznikl přístupný model pro systém školních knihoven (Modelo flexible para sistema Nacional de Bibliotecas Escolares), předložený v Bogotě a začleněný později do studií uskutečněných v Kolumbii, Kostarice, Peru a Venezuele. Tato studie popisuje funkce, které má školní knihovna rozvíjet: doplnění výuky, rozvoj kurikula, podpora čtení, rozvoj kreativity. Je však třeba zařadit i nové funkce školní knihovny jako využití informačních zdrojů, rozvoj procesů myšlení, příprava uživatelů.

Ve většině latinoamerických zemí se potýkají se stejnými problémy: chybí koncepce školních knihoven, nevhodné prostory, jsou-li, nestaví se školy s prostorem vhodným pro zřízení školní knihovny, chybí finance na knihy a je nedostatek vhodného personálu.

V posledních letech vznikl v Latinské Americe nový knihovnický pojem: knihovna veřejno-školní „biblioteca público-escolar“; veřejná knihovna s důrazem na služby pro školní veřejnost. 80% uživatelů veřejných knihoven v Latinské Americe jsou žáci a studenti, používají knihovnu pro studium, a ta přebírá některé funkce školních knihoven. Smutné je, že po dokončení studií většina z nich už knihovnu nenavštěvuje.

5 Zhodnocení a porovnání se stavem školních knihoven v České republice

Situace školních knihoven v České republice je daleko lepší než situace v Latinské Americe, srovnáme-li však postavení školních knihoven ve Španělsku, dá se říci, že Španělé (byť je tradičně Španělsko považováno za méně rozvinutou zemi v evropském kontextu) jsou o krok před námi. Řada problémů je však stejná, jak v Čechách, tak ve Španělsku. Obě země se snaží řídit Manifestem IFLA a UNESCO o školních knihovnách, s různým úspěchem.

Jednoznačná legislativa neexistuje ani ve Španělsku, ani v České republice.

V ČR jsou legislativní dokumenty poněkud zastaralé. Zřízení školních knihoven je zakotveno ve školním zákoně, který stanoví, že školní knihovna je součástí školy. Školní knihovna je zde jmenována v souvislosti se školní družinou a školním klubem, což asociuje její začlenění do mimoškolní výchovy dětí.

Legislativní dokumenty pro školní knihovny v ČR:

- Instrukce Ministerstva školství ČR ze dne 16. července 1979 č. j. 21 240/79-24 o školních knihovnách
- Výklad Ministerstva školství ČR č. j. 20 800/84-24 k instrukci č. j. 21 240/79-24

Ekonomické zdroje pro zabezpečení kvalitní práce školní knihovny jsou v obou zemích také omezené. Ani odborná příprava vedoucích knihoven není v obou zemích dostatečná.

V oblasti výzkumu školních knihoven, studií o situaci ve Španělsku a úsilí různých profesních či neziskových organizací je Španělsko dále. Zajímavá je myšlenka knihoven třídy (učebny), zvláště na 1. stupni našich základních škol by mohla být využita. Činnost Nadace FGSR je velmi přínosná, adresář školních knihoven BESCOLAR či realizování studie o stavu španělských školních knihoven z let 2004 –2005, podpora čtenářství u dětí a mládeže, podpora dětské literatury a další aktivity. Ve Španělsku vychází více publikací či periodik týkajících se školních knihoven, více se o školních knihovnách hovoří.

V České republice se problematikou školních knihoven zabývá *Klub školních knihoven při SKIP ČR*. Toto sdružení má:

- podporovat všeobecné povědomí o nezbytnosti školních knihoven ve vzdělávacím procesu
- formulovat problémy školního knihovnictví
- usilovat o vznik potřebné legislativy
- zastupovat školní knihovny při jednáních týkajících se školních knihoven jako celku
- napomáhat předávání poznatků a zkušeností s činností a provozem školních knihoven
- iniciovat a podílet se na výzkumu v oblasti školního knihovnictví
- hledat možnosti vzdělávání školních knihovníků

Přes zřejmou snahu těchto příznivců školních knihoven, nemá patřičnou odezvu. Zřejmě s problematickým financováním školství, zaváděním Rámcového vzdělávacího programu do praxe, na tuto oblast vzdělávací komunita pozapomíná. V současné době reformy vzdělávání v ČR je informační výchova samozřejmou a nedílnou součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Paradoxně, v řadě vypracovaných školních vzdělávacích programů není ani zmínka o školních knihovnách a jejich úloze ve vzdělávání. Je třeba vypracovat aktuální studii o situaci školních knihoven v ČR, nastínit možnosti a kritéria evaluace, začlenit do výzkumu všechny, kdo se podílí na tvorbě školních knihoven – úřady, knihovníky, žáky, učitele.

Menší výzkumné šetření bylo provedeno v roce 2005 na 100 školách v ČR. Šetření se zúčastnili studenti FP TU Liberec, vedli řízené rozhovory s pracovníky školních knihoven a s učiteli základních škol. Na základě rozhovoru vyplňovali připravené dotazníky. Ze 100 dotazníků se vrátilo 83 ke zpracování. Zde jsou výsledky:

- 88% zkoumaných škol má k dispozici školní knihovnu pro žáky. Knihovny mají velmi rozdílnou úroveň, odlišné podmínky a možnosti. Pouze 56% školních knihoven je

umístěno v místnosti vyhrazené pouze pro tento účel. 7% škol má dvě místnosti pro knihovnu.

- V 73% vede knihovnu jeden učitel (učitelka) a 16% má vedoucí knihovny asistenta nebo funkci vykonávají dva vyučující.

- Míra efektivity knihovny je také dána otevírací dobou. 30% škol nabízí žákům příležitost navštěvovat knihovnu denně v době vyučování o přestávkách. 15% knihoven je otevřena i odpoledne do 15–17 hodin. 25% škol umožňuje žákům navštívit knihovnu 3x týdně. 12% škol je otevřena pouze 1x týdně po dobu 1 – 1,5 hodiny odpoledne. V 6% škol není vůbec stanovena otevírací doba a žáci mají přístup do knihovny „po dohodě“. Ve třech školách je knihovna označována za součást informačního centra s dalším technickým vybavením (počítače, internet, video, videotéka, audiostudio, kopírka).

- 61% škol nabízí kromě knih ještě alespoň jeden titul časopisu. Nejčastěji nabízeným časopisem je ABC. Místo pro čtení nabízí 46% knihoven. Ve 23% knihoven mají žáci přístup na Internet. V 18% knihoven je možno kopírovat materiály. Pouze v 5% knihoven je umístěno video. 27% knihoven nenabízí žákům kromě výpůjček jiné služby. 61% knihoven nepřipravuje pro žáky žádný program. Ostatní školní knihovny uvedly občasné výstavky knih, ojedinělé besedy s autory či možnosti soutěží. Pouze jedna knihovna uvedla činnost literárního kroužku.

- Ve 40% škol není knihovna vůbec k dispozici pro přímou práci ve výuce. Jako nejčastější důvod byly uváděny nedostačující prostory, v nichž je knihovna umístěna (celá třída se tam nevejde). 11% knihovnic uvedlo, že knihovna sice je k dispozici, ale nikdy není pro práci při vyučování učiteli využívána (podobný jev byl zaznamenán i ve španělské studii 2004/05). Pouze v jediné škole uvedla knihovnice, že knihovna je využívána k výuce několika třídami denně. V ostatních případech se knihovna využívá jen

občas, nejčastěji v rámci literární výchovy na 1. stupni a v českém jazyce, případně cizích jazyků na 2. stupni ZŠ. Velmi ojediněle se vyskytla zmínka o využití v jiných předmětech – občanská výchova, prvouka, vlastivěda, zeměpis, dějepis, přírodopis a fyzika. 49% knihoven využívají učitelé při vyučování alespoň k výpůjčkám materiálů pro žáky.

- V 75% knihoven potvrdili pracovníci zájem žáků o literaturu na základě zadání učitelem. Ve většině případů šlo o výpůjčky knih povinné četby, v menší míře o práci s odbornou literaturou na základě zadání referátu. V téměř zanedbatelné míře jde o systematictější zadávání úkolů žákům s cílem naučit je pracovat s odbornou literaturou z různých oborů, vyhledávat informace, třídit je a zpracovat.
- Systematickou práci s informacemi často neumožňují ani uvedené školní knihovny. Pouze 9% škol uvedlo, že disponuje katalogem. 12% škol má elektronicky zpracovaný katalog, 23% škol systematický katalog (tištěný). Ve 48% škol jsou žáci a učitelé odkázáni výhradně titulů v regálech řazených abecedně podle jmen autorů. Nabídka odborné literatury je i přes problematickou situaci financování škol poměrně dobrá. Pouze 14% knihovnic se vyjádřilo o nedostatečné či zastaralé nabídce.
- 18% učitelů nezadává žákům úkoly, při nichž je vyžadována práce s odbornou literaturou, nikdy. 17% učitelů se omezuje na zadávání referátů. 33% učitelů zadává úkoly tohoto typu více než 1x za měsíc. Tři učitelé uvedli práci s odbornou literaturou v rámci projektových úkolů.
- Ve třídách neexistují příruční knihovničky s odbornou literaturou, slovníky či encyklopediemi.

Zmíněné šetření alespoň v malé míře odráží situaci školních knihoven v ČR (i když byl vzorek zkoumaných škol malý a výzkum neprováděli profesionální knihovníci).

Většina škol v České republice disponuje školní knihovnou. Školní knihovny jsou velmi rozmanité úrovně a ve většině případů neodpovídají požadavkům informační výchovy. Jen v ojedinělých případech lze hovořit o mediátce – informačním centru školy. Knihovny ve většině případů nenabízejí žákům kromě výpůjček knih žádné další služby. Často školní knihovny bojují s nedostatkem prostoru.

Funkcí knihovníků jsou většinou pověřeni vyučující, kteří tuto funkci zastávají ke svému plnému vyučovacímu úvazku. Nejsou dostatečně kvalifikováni, velmi potřebné by bylo proškolení pracovníků knihovny. Učitelé při výuce by měli více prosazovat výcvik dovedností práce s texty a informacemi. Zatím se o systematické informační výchově prolínající se celým vzdělávacím procesem nelze hovořit. Většina knihoven nedisponuje katalogy či databázemi.

Tyto výsledky ve srovnání se Španělskem znovu poukazují na poněkud horší stav školních knihoven v České republice (viz výše uvedené důvody).

6 Závěr

Škola by měla žáky motivovat a vybavit je potřebnými dovednostmi pro celoživotní vzdělávání. Učitel i žák se dostávají do nových rolí: učitel se stává zprostředkovatelem získávání poznatků a rozvoje dovedností žáků, žák je aktivním účastníkem výuky. Knihovny jsou významnou a nenahraditelnou součástí všech moderních vzdělávacích institucí, to platí dvojnásob o školních knihovnách. Zde začíná výchova nového uživatele, a proto by požadavky vytýčené novými vzdělávacími dokumenty neměly být pouhou proklamací bez výsledného efektu. Cíl máme v České republice i ve Španělsku stejný: věnovat školním knihovnám dostatečnou pozornost a vytvořit podmínky pro jejich rozvoj.

7 Seznam literatury

Hlavní zdroje:

1. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. *Estudio de campo de las Bibliotecas Escolares en España* [online]. 1st ed. Madrid : FGSR, c2006 [cit.2006-12-10]. Dostupný z WWW: http://www.fundaciongsr.es/pdfs/bibliotecas_escolares.pdf.
2. BARÓ, M.; MAÑÁ, T. Situación de las bibliotecas escolares en España : 1995 – 1996. *Educación y biblioteca*. 1996, vol. 8, no. 71, s. 7-16.

Další zdroje:

1. BARÓ, M. ; MAÑÁ, T. *Situación actual de las bibliotecas escolares*. *CLIJ*. 2002, vol 15, n. 146, s. 15-24.
2. BĚLOHRADSKÁ, Jitka. Školní knihovna – informační centrum školy???. *Učitel'ské listy – Česká škola* [online]. Únor 2005, roč. 5, č. 2. [cit. 2006-12-02]. Dostupný z WWW: http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/files/soubory/skolni_knihovna.rtf.
3. BLAŽKOVÁ, Božena. Investice do budoucnosti, aneb Zkušenosti jedné knihovnice. *Čtenář*. 2004, roč. 56, č. 4, s. 137-139.
4. CONFORTI, N. ; PASTORIZA, N.E. El bibliotecario escolar en el sistema educativo. *Educación y biblioteca*. 2002, vol 14, n. 130, s. 31-37.
5. *Correo Bibliotecario* [online časopis]. Madrid : Subdirección General de Coordinación Bibliotecaria. 1996 -. [cit. 2007-02-10]. 12x ročně. Dostupný také z WWW: www.bcl.es/correo. ISSN 1136-2111.
6. ČUMPLOVÁ, L. ; HANZLOVÁ, M. *Školní knihovny a výchova k práci s informacemi*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1993. 30 s. ISBN 80-211-0161-X.
7. ČUMPLOVÁ, M. ; KUHNOVÁ, A. *Školní knihovny v zahraničí : Zkušenosti z některých zemí*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání. 1991. 21 s. ISBN 80-211-0108-3.
8. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. *Directorio de Bibliotecas escolares* [online]. Version 1. Salamanca : FGSR, c2006 [cit. 2007-04-12]. Dostupný z WWW: www.fundaciongsr.es/bescolares/.
9. MARCHESI, A.; MIRET, I. *Las bibliotecas escolares en España. Análisis y recomendaciones*. Madrid : Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2005. 344 s. ISBN 84-89384-58-4.

10. MUÑOZ, R. Bibliotecas para todos : 11a Jornadas de Bibliotecas Infantiles, Juveniles y Escolares. *CLIJ*. 2004, vol. 17, n. 167, s. 27-32.
11. Perspektivy výchovně vzdělávacích systémů v Evropské unii. In *Informace z Evropy, Řada A-Evropská unie*. 2001, roč. 85, č. 5, s. 1-10.
12. Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny. Přel. Jan Vrzáček. Brno : Moravská zemská knihovna, 2003. 36 s. ISBN 80-7051-152-4.
13. STOKLASOVÁ, Bohdana. Národní bibliografie v Latinské Americe. *Knihovna* [online]. 2005, roč. 16, č. 1, s. 59-69. Formát PDF. Dostupný také z WWW:
<http://knihovna.nkp.cz/pdf/0501/5159stokl.pdf>.

8 Seznam použitých zkratk

ŠSIC – *školní studijní a informační centrum*

MEC – *Ministerstvo školství a kultury (Ministerio de Educación y Ciencia)*

LOGSE – *Základní zákon o všeobecné úpravě vzdělávacího systému (Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo)*

BPE – *Státní veřejné knihovny (Bibliotecas Públicas del Estado)*

SEB – *Španělský systém knihoven (Sistema Español de Bibliotecas)*

FGSR (n.GSR) – *Nadace Germána Sáncheze Ruipézeze*

CPR – *Centrum učitelů a zdrojů (Centro de profesores y recursos)*

DOCE – *Centrum informací a dokumentace (Centro de documentación)*

9 Příloha

Popis španělského adresáře školních knihoven BESCOLAR

Adresář byl vytvořen Nadací Sánchez Germán Ruipérez a funguje od roku 2006 na této adrese: www.fundaciongsr.es/bescolares/

Do okének vyhledavače lze zadat tyto údaje: autonomní oblast, provincie, úroveň vzdělávacího stupně a škola. Je vyhledán různý počet školních knihoven podle jednotlivých oblastí s podrobnějšími údaji.

Projekt knihovny (resumé španělského originálu)

Název školy: Institut středního vzdělávání Fray Diego Tadeo González
Místo: Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca)

Obsah projektu

Úvod

Centrální knihovna

1. Popis okolí
2. Umístění a prostory
3. Seznam, soupis, rejstřík, katalogizace a fondy
4. Lidské zdroje. Personál
5. Školní rok 2005–6

Projekt

1. Legislativa
2. Odpovědný pracovník a účastníci projektu
3. Všeobecné cíle
4. Plán práce
5. Hodnocení

Školní knihovna začala od roku 1993 s velkými a pozitivními změnami. V té době byl fond různorodý a katalogizace probíhala manuálně. Řídící orgány rozhodly, že funkce knihovny je velmi důležitá a začaly spolupracovat s MEC, Radnicí v Salamance, FGSR a Fakultou dokumentace a dalšími 14 školami.

Cílem tehdejšího projektu bylo začlenit školní knihovnu do vzdělávacího procesu a vytvořit pracovní skupinu na podporu strategie zdokonalování plánování školní knihovny. Žáci a učitelé se také podíleli na tvorbě projektu. Od té doby je projekt každoročně aktualizován.

Výsledky, jichž se dosáhlo:

- Otevírací doba školní knihovny
- Automatizace
- Poskytování informací žákům o fungování knihovny
- Výpůjčky
- Výstavy a hry
- Oslavy Dne knihy a Týdne kultury
- Čtení rodičů s dětmi o Vánocích
- Setkání se spisovatelem (pomáhá Všeobecná správa knih, archivů a knihoven)
- Návštěvy jiných knihoven žáky školy (i Centra Nadace FGSR)
- Výpůjčky i z jiných institucí během prázdnin
- Realizace různých workshopů
- Výstava denního tisku při vstupu do knihovny, uveřejňování novinek

Většina těchto aktivit probíhá až do současnosti.

Škola se nachází v zemědělské a na chov dobytka zaměřené oblasti. Město je úřední a obchodní centrum oblasti. Velkým problémem je zde úbytek obyvatelstva. Většina rodin žáků je ve středně nízkém platovém pásmu. Zájem rodin o rozvoj ve vzdělávací sféře je malý. Asociace rodičů funguje na nízké úrovni, přesto se počet rodičů na akcích pořádaných školou zvyšuje a asociace podpořila finančně školní knihovnu.

Rozměr knihovny: 98 m²

4 zóny (viz fotografie)

- počítačová
- výpůjční koutek

- studijní
- čtecí

Fond: 5000 knihovních jednotek (2 500 katalogizovaných) dříve manuální katalogizace, v současnosti funguje program Abies (pokračuje se v převodu záznamů)

O školní knihovnu se stará skupina pověřených učitelů. Při školní knihovně působí Klub čtenářů.

Projekt zlepšování „Školní knihovna v kurikulu“
2 linie uskutečňování

- pokračování myšlenek započatých ve školním roce 1992/3
- nové: zavést užívání knihovny do vyučovací praxe, vytvořit z ní nezbytný nástroj vzdělávání, součást kurikula

Odpovědnost za projekt: pověření učitelé

Školní knihovna v kurikulu ve dvou fázích:

- A. Skupina učitelů převezme zodpovědnost za projekt a soustředí se na hledání informací k tématu, vypracování návrhů
- B. Individuální práce, plánování konkrétních činností; každý učitel navrhne činnosti vedoucí k rozvoji učení za využití školní knihovny a vyzkouší některou z navrhovaných činností s žáky
- C. Škola počítá s žáky se speciálními potřebami, připraví se vhodné služby knihovny pro tyto uživatele (delší doba výpůjček, výběr vhodné literatury apod.)

Zlepšení informační a komunikační zóny

- kalkulace
- stanovení potřebných financí

Hodnocení projektu žáky a učiteli se zpracuje do výroční zprávy pro Školský úřad.

Directorio de Bibliotecas Escolares

Fundación Germán
Sánchez Ruipérez

Proyecto de la biblioteca

2006

**Centro: Instituto de Educación Secundaria
Fray Diego Tadeo González**

**Localidad (Provincia): Ciudad Rodrigo
(Salamanca)**

ÍNDICE	Pág
INTRODUCCIÓN	
LA BIBLIOTECA DEL CENTRO.....	2
1. Descripción del entorno.....	4
2. Ubicación y espacios.....	4
3. Registro, catalogación y fondos bibliográficos	6
4. Recursos humanos.....	6
5. Curso escolar 2005-2006.....	6
PROYECTO	
A) Justificación.....	9
B) Responsable y participantes.....	10
C) Objetivos generales.....	10
D) Plan de trabajo.....	11
1. Continuación de la tarea.....	11
2. La Biblioteca escolar en el Currículo.....	12
a) Formación.....	12
b) Elaboración de actividades y ejecución	
de las mismas. Atención a la Diversidad.	12
c)Recopilación de material.....	14
d) Metodología.....	14
e) Duración y fases previstas.....	15
f) Necesidades para su realización	
f1) Recursos humanos.....	15
f2) Recursos económicos.....	15
g) Evaluación.....	17
Anexo: Autorización del Claustro y del Consejo	
Escolar	

INTRODUCCIÓN

LA BIBLIOTECA DEL CENTRO DESDE EL CURSO 1993-1994

Desde el año 1993 la biblioteca del centro ha experimentado grandes y positivos cambios. En aquel momento los fondos bibliográficos eran variados y numerosos pero contaban con una catalogación totalmente manual. Se decidió ,por parte del equipo directivo, que la función de la biblioteca era muy importante y que se debía poner en marcha. El comienzo coincidió con un proyecto de colaboración entre diversas instituciones: **M.E.C., Ayuntamiento de Salamanca, Fundación Sánchez Ruipérez, Facultad de Traducción y Documentación** y 14 centros de Salamanca y provincia, entre los que se encontraba nuestro centro.

Los objetivos de dicho proyecto eran los siguientes:

- Proporcionar a los profesores responsables la formación adecuada para realizar las tareas de gestión, organización y dinamización de las bibliotecas escolares.
- Integrar la biblioteca escolar en el proceso de enseñanza-aprendizaje como un recurso permanente e ineludible en el apartado de las líneas metodológicas de Proyecto Curricular del Centro y del Proyecto educativo.
- Constituir un Grupo de Trabajo para la discusión y aportación de ideas y estrategias que perfeccionen la planificación de la Biblioteca Escolar.

El proyecto permitió que los centros integrantes abrieran las puertas de sus bibliotecas a alumnos y profesores y favoreció la dinamización de las mismas. El trabajo en grupo continuó varios cursos y aún hoy, la colaboración con algunas de las instituciones es muy estrecha. Es el caso de la Fundación Sánchez Ruipérez.

Cada año, desde entonces, se ha confeccionado un plan de actuación en la biblioteca, incluyéndose siempre en la **P.G.A.** La ambición de dicho plan ha dependido siempre de los profesores responsables del mismo, así como de los distintos equipos directivos, que siempre lo han defendido

incondicionalmente y han facilitado las ayudas necesarias para el cumplimiento del mismo. No debemos olvidar que los profesores encargados de desarrollar estas tareas no han tenido nunca reducción horaria para ello. El curso 2004-5 el proyecto se incluyó en un Plan de mejora.

Las actividades llevadas a cabo durante estos años se han centrado en:

- Apertura de la biblioteca en horario escolar. Algún curso académico experimentamos su apertura en horario extraescolar.
- El registro y catalogación informatizada de los fondos
- Información a los alumnos del funcionamiento de la biblioteca.
- Realización de préstamos
- Exposiciones, juegos.
- Celebración del día del libro y semana cultural .
- Sugerencias de lecturas a los padres y alumnos por Navidad.
- Encuentros con diversos autores como Gonzalo Moure, Jesús Carazo, Jesús Marchámalo, Laura Mateos etc...Esta actividad ha sido posible en muchas ocasiones gracias a la colaboración con la Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas.
- Visitas con alumnos a otras bibliotecas como Fundación Sánchez Ruipérez o Casa de la Cultura de Ciudad Rodrigo.
- Préstamos de fondos propios o de otras instituciones en periodos vacacionales.
- Realización de diversos talleres.
- Exposición de la prensa diaria a la entrada de la biblioteca, publicidad de novedades.

La mayoría de estas actividades se están llevando a cabo durante este curso escolar 2005-2006.

LA BIBLIOTECA DEL CENTRO ACTUALMENTE

1. Descripción del entorno.

El IES se encuentra enclavado en una zona eminentemente agrícola y ganadera, actuando la ciudad como centro administrativo y comercial de toda la comarca. Al centro llegan alumnos de trece rutas de transporte escolar, que representan la práctica totalidad de pueblos del entorno.

La despoblación ha hecho que cada vez tengamos menos alumnos en nuestras aulas y que la administración autonómica haya declarado la comarca como Zona Educativa Prioritaria (**ZEP**). Además, el IES decidió participar con un proyecto para ser declarado Centro Educativo de Atención Prioritaria (**CEAP**), dadas las deficiencias de atención educativa que detectamos en nuestra zona: materias instrumentales, idiomas, nuevas tecnologías, lectura, educación física...

La renta familiar de nuestros alumnos es media-baja, lo que significa en muchos casos que existe un importante desinterés de las familias por la evolución académica de sus hijos ya que la problemática sociolaboral es prioritaria para las éstas.

Los padres apenas desarrollan actividades asociativas. Las asociaciones de padres y madres funcionan a un nivel muy bajo. Sin embargo, hemos observado que, cada vez son más los padres que acuden a las reuniones organizadas por el centro. Y la asociación de padres y madres ha realizado importantes aportaciones de fondos para la adquisición de libros.

2. Ubicación y espacios.

La biblioteca del centro se encuentra ubicada en la planta baja con un total de 98 metros cuadrados. No es demasiado grande pero cubre bastantes de nuestras necesidades diarias. Existen cuatro espacios diferenciados dentro de ella. El más amplio corresponde a la **zona de estudio**

que es la parte central constituida por mesas de gran tamaño y sillas adecuadas para el alumnado.

Zona de Estudio

Al fondo se halla una **zona de lectura** más relajadas, amueblada con varios sofás y alguna mesa de centro. En una de las esquinas hemos estrenado este curso cuatro ordenadores, conectados a la red, con los que los alumnos pueden trabajar y buscar información (**zona de nuevas tecnologías**).

En otra de las esquinas se encuentra el **rincón del préstamo**. Las paredes se cubren de estanterías y dos grandes expositores. En ellos se exhiben revistas, novedades e información sobre aquellos autores con los que realizamos encuentros durante el año académico en curso. Una de las estanterías, perteneciente al mobiliario del antiguo centro, muestra libros antiguos.

Zona de Ordenadores

Zona de Préstamo

Zona de Lectura

3. Registro, Catalogación y Fondos Bibliográficos.

Existen aproximadamente 5.000 volúmenes de los que 2.500 están catalogados y registrados. En el año 1993 se comenzó un registro y una catalogación manual. Más tarde se adoptó una catalogación informatizada basada en un programa cedido por la Facultad de Traducción y Documentación. Con el tiempo, el M:E.C. dio a conocer y proporcionó el programa Abies a los centros. Así todos los fondos catalogados anteriormente están siendo traspasados a dicho programa. No olvidemos que el futuro augura una red de bibliotecas escolares. Por tanto, en estos momentos conviven dos tipos de registros y catalogaciones y la tarea de transferir todos los fondos al programa Abies nos exige mucha dedicación.

Los documentos están dispuestos y organizados en las estanterías según la C.D.U. El grupo más numeroso corresponde al número 8 correspondiente a Lengua y Literatura española. Las adquisiciones de ese apartado son siempre las más habituales por ser las más utilizadas por los alumnos. No existen otros tipos de soportes.

4. Recursos humanos

Hasta ahora ha existido un grupo de profesores responsables de la biblioteca que se han encargado de la realización de las distintas actividades.

5 . Curso escolar 2005-2006

Durante este curso las actividades realizadas han sido las siguientes:

- La biblioteca está abierta todos los recreos para uso de los alumnos, así como para la realización de préstamos.

- Durante el primer trimestre se ha llevado a cabo una reordenación de los fondos correspondientes al apartado 8 de la CDU (Lengua y Literatura)
- Se ha continuado con el registro y la catalogación de fondos.
- Se ha expuesto información sobre actividades organizadas por la biblioteca.
- Preparación de encuentros con autores con los que celebramos la feria del libro:

Lección Inaugural: José Manuel Regalado.

Gonzalo Moure: 5 de mayo (en colaboración con la Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas)

María Menéndez Ponte: 10 de mayo

Care Santos: 4 de mayo (nos desplazaremos a Salamanca, a la Fundación Germán Sánchez Ruipérez)

- Exposición de novedades e información sobre los autores con los que realizaremos los encuentros.
- Visita a la Fundación Germán Sánchez Ruipérez para conocer el funcionamiento de dicha institución, realizada en el primer trimestre)
- Exposición de “Javier Serrano: Ilustrador”
- Se entregó a los padres una bibliografía de sugerencias de lecturas en Navidad.

- Se ha iniciado una escuela de padres. En ella se ha informado a

los padres y se ha compartido con ellos las lecturas que realizan sus hijos. Actividad con una escasa participación, que intentamos superar.

- Club de lectores. Este año los alumnos se reúnen el martes a la hora del recreo para hablar y trabajar sobre sus lecturas favoritas. Son alumnos de 1º y 3º de E.S.O.
- Los grupos de 1ºH y 2º C han realizado una salida para visitar la biblioteca del Seminario de San Cayetano de Ciudad Rodrigo. En ella han podido disfrutar de las obras que datan desde el año 1500.
- La Fundación Germán Sánchez Ruipérez ha prestado al centro un lote de libros :”Libros para temblar”. La duración del préstamo es de casi dos meses y nuestros alumnos están trabajando con ellos en estos momentos.
- Los profesores responsables del proyecto han participado en la jornadas sobre animación a la lectura *Leo, lees, leemos* que han tenido lugar en Salamanca en el mes de Marzo
- Actividad de escritura con los centros de la provincia en forma epistolar . En ella se les anima a visitar la próxima exposición de las Edades del Hombre que tendrá lugar en Ciudad Rodrigo a partir del mes de mayo. El modelo a seguir lo encuentran en las obras Mi querido David Beckham y el capítulo 52 de El Quijote.

- Se ha continuado con el proyecto “Aprender con el Periódico”, repartiendo prensa diariamente y consultando la misma en el rincón de prensa.

-

PROYECTO DE MEJORA DE BIBLIOTECAS:

"LA BIBLIOTECA ESCOLAR EN EL CURRÍCULO"

El proyecto "*La biblioteca escolar en el currículo*" comprende dos líneas de actuación. Por una parte, la continuación del plan ideado desde el curso 1993-94 y , por la otra, un aspecto nuevo con el que queremos introducir el uso de la biblioteca en la práctica docente: hacer de ella un instrumento imprescindible en el desarrollo curricular "*La biblioteca escolar en el currículo*" es un proyecto pensado para la Educación Secundaria Obligatoria tanto en el primer como en el segundo ciclo. Incluiríamos también el primer curso de Bachillerato. El trabajo sería interdepartamental.

A) Justificación

El sentido crítico que queremos desarrollar en nuestros alumnos no es algo puramente teórico. Quizá sea la labor más difícil para los docentes ; pero también la más importante. Ese sentido crítico no sólo lo adquieren con los conocimientos que día a día intentamos transmitirles, sino también con lecturas, búsquedas de información e investigaciones individuales o en equipo. Si damos la importancia que merece a este aspecto del aprendizaje, no podemos olvidarnos de la **biblioteca escolar**.

Esta biblioteca escolar en su aspecto físico es el medio que nos permitiría alcanzar los objetivos que nos proponemos con este proyecto. El resto, hasta lograr que la misma que sea parte del currículo , es tarea de los docentes implicados en él .

Nuestra labor comenzó con el registro y catalogación de los fondos existentes y, día a día, hemos abierto otras puertas cuyo fin último no es otro que el propio desarrollo integral del alumno .Actualmente y, sobre la base de la tarea realizada, hay que desarrollar otras líneas que potencien el aprendizaje y el nivel de conocimientos de nuestros alumnos. La biblioteca, con una estudiada organización intraescolar debe servir de apoyo y recurso permanentes para el profesor y para los alumnos en cualquiera de las áreas que comprende el currículo escolar.

B) Responsable del proyecto: Begoña García Martín. DNI: 7851783C y NRP: 785178324A590

Los profesores participantes son:

1	ADORACIÓN CAÑAMERO VARAS	07.936.803-D	0793680302A0597
2	M ^a DOLORES SASTRE PRIETO	07.861.731-D	0786173135A0590
3	JOSÉ ENRIQUE HERRERO BARTULOS	07.857.060-F	0785706013A0590
4	CARMEN BAILE ANTÚNEZ	07.845.631-D	0784563135A0590
5	ANDRÉS-AVELINO RGUEZ BARRADO	07.773.230-N	0777323035A0590
6	M ^a SOLEDAD GARCÍA MARCOS	07.790.682-F	0779068246A0590
7	M ^a PILAR MARINO BRAVO	11.947.944-L	1194794413I0590
8	UBALDO GARRIDO GONZÁLEZ	07.856.032-Z	0785603224A0590
9	AGUSTÍN CALLE RIVAS	07.838.402-W	0783840257A0590
10	M ^a SOCORRO BELDA RIVERO	07.946.466-N	0794646635A0590
11	M ^a CARMEN SANTOS SÁNCHEZ	07.983.690-E	0798369013A0590
12	M ^a FRANCISCA DEL TESO RODRÍGUEZ	11.698.616-B	1169861668A0590
13	TERESA LEÓN HERBOSA	13.140.207-P	1314020735A0590
14	ROSA MARÍA CORCHETE SANTOS	07.851.598-L	0785159868A0590
15	JOSÉ ÁNGEL RODRÍGUEZ FERRERO	07.849.611-X	0784961102A0590
16	MANUEL GARCÍA ROMÁN	15.962.983-V	1596298313A0590
17	M ^a ARACELI ANDALUZ ROMANILLOS	72.876.805-V	7287680513A0590
18	MARTA HERNÁNDEZ SÁNCHEZ	07.851.821-N	0785182157A0590
19	M ^a JESÚS MAILLO RAMOS	07.851. 624-E	
20	JUAN LUÍS HERRERO PÉREZ	16.546.799-R	1654679935A0590
21	JUAN SÁNCHEZ VALLE	7946958K	7946958057 ^a 0590

No obstante durante el mes de septiembre se solicitará de nuevo la participación del profesorado.

C) Objetivos generales:

1. Conseguir que nuestros alumnos consideren la biblioteca escolar como un medio más en su proceso de aprendizaje.
2. Integrar la biblioteca en el proyecto educativo y curricular del centro .
3. Fomentar métodos activos de enseñanza y aprendizaje.
4. Fomentar la lectura de todo tipo de lenguajes y en todo tipo de soportes.
5. Formar a los alumnos en la búsqueda, análisis y tratamiento de la información y la documentación.

6. Informar y orientar al alumno en todo tipo de búsqueda e información relacionadas con la biblioteca escolar y su entorno.
7. Recopilar materiales y recursos didácticos que podrían ser útiles para otros docentes en muchas de las áreas curriculares
8. Organizar actividades culturales desde la biblioteca, en su condición de espacio interdisciplinar.
9. Proporcionar información sobre todo tipo de actividades, recursos y servicios culturales.
10. Dinamizar la biblioteca haciendo que sea algo de todos y para todos.
11. Acercar al alumno todos los soportes bibliográficos posibles en una biblioteca .
12. Incrementar los fondos de la biblioteca, analizando previamente las carencias existentes.
13. Adquirir nuevos fondos en distintos soportes .inexistentes en la actualidad.

D). Plan de trabajo

1. Continuación de la tarea iniciada

En este apartado incluiríamos la continuidad de todas aquellas actividades ya iniciadas:

- ❖ Apertura de la biblioteca en horario escolar, especialmente en el recreo para que los alumnos puedan hacer uso de ella. Durante el primer trimestre la biblioteca permanecería abierta una tarde a la semana y, al final del mismo, valoraríamos la experiencia.
- ❖ Registro y catalogación de fondos.
- ❖ Realización de préstamos a los alumnos.
- ❖ Información a los alumnos nuevos del funcionamiento de la biblioteca al comienzo de cada curso escolar.

- ❖ Organización de excursiones o visitas a otras bibliotecas.
- ❖ Visitas a exposiciones y encuentros con autores organizados por otras instituciones.
- ❖ Organización de nuestros propios encuentros en colaboración con la Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas.
- ❖ Confección de una bibliografía de sugerencias de lecturas para entregar a los padres en fechas claves como, por ejemplo, Navidad.
- ❖ Celebración del día del Libro y Semana Cultural en la biblioteca.
- ❖ Creación de una Escuela de padres.
- ❖ Realización de talleres.
- ❖ Colaboración con la Fundación Sánchez Ruipérez en todo tipo de actividades y préstamos de fondos.
- ❖ Trabajo con revistas, prensa
- ❖ Diseñar una nueva señalización para la biblioteca (internas y externas). (Hoy tenemos la realizada en los comienzos del proyecto y sería importante adaptarla a las nuevas necesidades)
- ❖ Puesta en marcha de una página web de la biblioteca.
- ❖ Todas aquellas actividades que el claustro de profesores proponga incluir en el proyecto

2. Biblioteca escolar en el currículo

Este apartado implica tres estadios:

A) Formación

En el primero, un grupo de profesores se responsabiliza de esta parte del proyecto y se centra en la búsqueda de información sobre el tema y puesta en común de la misma. La información proviene no sólo de documentos o soportes escritos, sino a través de personas especializadas que pueden compartir con nosotros sus conocimientos y su experiencia. Estaríamos en el estadio de formación del profesorado.

B) Elaboración de actividades y ejecución de las mismas

En segundo lugar, se pasaría a un trabajo más individual o departamental, centrado en programar actividades concretas para desarrollar

en el ámbito de la biblioteca escolar. Los profesores implicados pueden pertenecer a muy diversas áreas. Este curso escolar han mostrado interés en el proyecto profesores de muy diversas áreas: inglés, geografía e historia, ciencias naturales, tecnología, filosofía, lengua y literatura, artes plásticas, matemáticas, religión, física y química, economía y música. Cada profesor o departamento se encargaría de idear, discutir y plasmar un número concreto de actividades para realizar a lo largo del curso en el desarrollo de su docencia. Los miembros del departamento de inglés, por ejemplo, plantearían las tareas específicas encomendadas a los alumnos para la consecución de los objetivos por ellos perseguidos. Imaginemos que lo que queremos es enseñar a nuestros alumnos a buscar en el diccionario de inglés. El resultado de nuestro trabajo podría ser una actividad basada en un crucigrama o un concurso, que el departamento idea, para la consecución de dicho objetivo. No debemos olvidar que otros docentes, pertenecientes al mismo área, podrían utilizarlo. Al término del proyecto se habría elaborado una gran variedad de material disponible para los profesores, no sólo del centro, que estuvieran interesados en introducir la biblioteca en su currículo como herramienta de trabajo. El proyecto pretende facilitar esa labor a los docentes, poniendo en su mano una recopilación de material preparada para ser utilizada. Intentamos conseguir que la entrada en la biblioteca con alumnos no sea tan ardua.

Después del proceso de " creación ", pasaríamos a la puesta en práctica de las actividades en la biblioteca. Cada profesor se compromete a ejecutarlas con sus alumnos para, llegado el momento de la evaluación, puedan ser mejoradas o replanteadas.

- En cuanto a la **atención a la diversidad** desde la Biblioteca

El IES Fray Diego Tadeo cuenta con un grupo significativo de alumnos con necesidades educativas especiales transitorias y permanentes. El primer grupo es el más numeroso. Entre sus principales dificultades encontramos la desmotivación y rechazo a adquirir información a través de la lectura como fuente enriquecedora de conocimientos.

El plan de trabajo de fomento de la lectura con este tipo de alumnado pasa por tres fases diferenciadas:

- 1- Delimitación del material accesible para el alumno:

- 2- Prolongación de los tiempos de préstamo
- 3- Evaluación del aprovechamiento del mismo

Para ello se realizará una selección de literatura infantil y juvenil de las editoriales Bruño, SM, Santillana y edelvives que cuentan con un importante fondo de lecturas con formato accesible para estos alumnos/as.

Otra fuente de motivación se dirige al trabajo asistido por ordenador mediante programas tutorizados cuyo progreso sería controlado por el profesor de apoyo.

- Programa EXLER
- " SPEECH VIEWER III
- SIMICOLE (Sistema De Instrucción de la Comprensión Lectora)
- INTELEX DIDÁCTICO Orientado Al desarrollo de destrezas lingüísticas

Estos programas están dirigidos al complemento del trabajo diario y el desarrollo de las habilidades lectoras.

C) Recopilación de material

El paso final conllevaría la tarea de recopilación de los materiales generados. Destacamos el hecho de que el proyecto podría resultar provechoso para todos los docentes que consideran la biblioteca como una herramienta esencial en el proceso de aprendizaje, independientemente del área que se imparta.

D) Metodología

En las actividades correspondientes a la primera línea del proyecto trabajaríamos como un grupo de trabajo. Se repartirían las tareas al comienzo de cada curso escolar entre los profesores encargados del plan y siempre en colaboración con el claustro y consejo escolar.

Por lo que respecta a la segunda línea, la metodología es en todo momento activa por lo que respecta al alumno. Los profesores fomentarán el aprendizaje basado en la propia búsqueda, la investigación y su propio trabajo. El profesor se convierte así en un simple medio que acerca al alumno a un lugar infinito de conocimiento .

Cada departamento o docente se encargará de planificar y aplicar la metodología más adecuada a cada tarea diseñada, teniendo como objetivo común métodos innovadores y productivos.

E) Duración y fases previstas

Las dos líneas de actuación se programarían al comienzo de cada curso escolar y la evaluación se efectuaría en el mes de Mayo. La puesta en marcha de la segunda implicaría, al menos, un curso escolar. Es obvio, que el trabajo en la biblioteca es un proceso que comenzó hace bastante tiempo y tiene intención de perdurar en el tiempo.

F) Necesidades para la realización del proyecto

F1) Recursos humanos:

Los profesores responsables tendrán asignadas horas complementarias para el trabajo en la biblioteca.

Sería conveniente contar con un responsable de biblioteca con horario reducido. Y muy conveniente contar con un profesor que pudiera completar su horario en jornada de tarde un día a la semana.

Los docentes se constituirían como grupo de trabajo bajo la supervisión del CFIE de la zona.

F2) Recursos económicos

Estos recursos nos facilitarían:

1. La mejora de la zona de nuevas tecnologías de la información y comunicación. Podríamos incrementar el número de ordenadores (4 o 5 equipos) con mesas adecuadas, adquirir un video, D.V.D., televisor. Actualmente se cuenta con cuatro ordenadores para todos los alumnos. Es

imprescindible que nuestros alumnos obtengan toda la información posible de los distintos soportes y de diferentes procedencias.

4 Ordenadores.....	2.800€
1 reproductor de video/DVD.....	150€
1 Televisor.....	600€
4 mesas dobles para equipos informáticos.....	1.200€

2. Ampliar el número de revistas para nuestros expositores. Existen hoy muchas y muy diversas publicaciones con temas e información adaptados a sus edades, que seguramente atraerían la atención de nuestros alumnos.

Suscripción a revistas de información actual.....	5x 60€.....	300€
---	-------------	------

3. Nueva señalización para la biblioteca.

4. Ampliación de fondos en todos los soportes: obras de consultas actualizadas, obras de lectura, enciclopedias.

Recursos para compra de fondos (incluidos los programas informáticos de atención a la Diversidad	6.000€
--	--------

5. Realización de actividades destinadas a dinamizar la biblioteca escolar.

Talleres de animación a la lectura.....	600€
---	------

Otras actividades (encuadernación, informática.....)	400€
--	------

6. Formación del profesorado y material necesario para ello.

A través de las convocatorias oficiales del CFIE

TOTAL SOLICITADO.....	12.050€
------------------------------	----------------

G) Evaluación

Al finalizar el proyecto se elaborará un informe en el que se reflejarán tres ámbitos de evaluación:

- 1- Los resultados conseguidos por los alumnos.
- 2- Autoevaluación de la propia intervención.
- 3- Aportación del proyecto a la actividad docente.

El grupo de profesores responsables del proyecto será el encargado de realizar esta evaluación analizando el seguimiento de las actividades por parte de los alumnos, el número de préstamos realizados y la propia valoración de los docentes. Los resultados de dicha evaluación se incluirán en la memoria anual para su aprobación por el Consejo Escolar. Se realizará al finalizar cada curso escolar.

Los criterios de evaluación se corresponden con los objetivos generales del proyecto.

El responsable del proyecto

Dña. Begoña García Martín

VºBº del Director

Manuel García Román